

IDŹ DO

PRZYKŁADOWY ROZDZIAŁ

SPIS TREŚCI

KATALOG KSIĄŻEK

KATALOG ONLINE

ZAMÓW DRUKOWANY KATALOG

TWÓJ KOSZYK

DODAJ DO KOSZYKA

CENNIK I INFORMACJE

ZAMÓW INFORMACJE
O NOWOŚCIACH

ZAMÓW CENNIK

CZYTELNIA

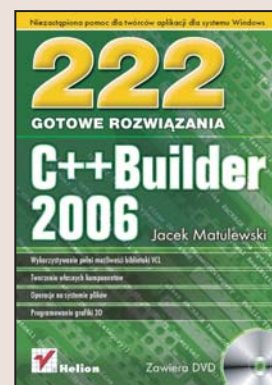
FRAGMENTY KSIĄŻEK ONLINE

C++Builder 2006. 222 gotowe rozwiązania

Autor: Jacek Matulewski

ISBN: 83-246-0395-6

Format: B5, stron: 496

Firma Borland, producent cenionych środowisk programistycznych, połączyła swoje trzy najpopularniejsze produkty: C++ Builder, Delphi i C# Builder, tworząc pakiet Borland Developer Studio 2006. Jednym z jego elementów jest najnowsza wersja C++ Builder, oznaczona symbolem 2006, która nadal pozostaje doskonałym narzędziem do tworzenia aplikacji dla platformy Win32. C++ Builder 2006 pozwala na korzystanie z biblioteki VCL, wywołań WinAPI i funkcji systemu Windows.

Książka „C++ Builder 2006. 222 gotowe rozwiązania” to zbiór porad związanych z tworzeniem aplikacji dla systemu Windows. Wśród tytułowych 222 rozwiązań znajdziesz sposoby wykorzystywania komponentów z biblioteki VCL, elementów interfejsu programistycznego Windows (WinAPI), a także komunikatów systemowych oraz technologii COM, OLE i ActiveX. Dowiesz się, jak tworzyć biblioteki DLL i jak z nich korzystać, oraz nauczysz się projektować wspomaganą sprzętowo grafikę 3D za pomocą biblioteki OpenGL.

- Korzystanie ze środowiska C++ Builder 2006
- Projektowanie okien aplikacji
- Operacje na rejestrze systemowym
- Tworzenie wygaszaczy ekranu
- Kontrolowanie działania aplikacji za pomocą funkcji WinAPI
- Obsługa połączeń sieciowych
- Tworzenie bibliotek DLL
- Tworzenie grafiki i animacji 3D

Wykorzystaj w pracy gotowe rozwiązania, sprawdzone przez najlepszych programistów

Spis treści

Wstęp	13
Część I Borland Developer Studio 2006	15
Rozdział 1. Poznajemy C++Builder 2006	17
Pierwszy projekt	17
Projekt 1. Aplikacja Kolory.....	17
Projekt 2. Zmiana tytułu formy	19
Projekt 3. Zmiana napisu na panelu	20
Projekt 4. Uzgadnianie stanu komponentów po uruchomieniu aplikacji.....	21
Projekt 5. Ustalanie pozycji okna po uruchomieniu.....	22
Projekt 6. Zapisywanie projektu w plikach	22
Ustawienia projektu.....	25
Projekt 7. Zmiana tytułu i ikony aplikacji.....	25
Projekt 8. Informacje o wersji aplikacji dołączane do skompilowanego pliku .exe.....	26
Przygotowanie aplikacji do dystrybucji	28
Analiza kodu pierwszej aplikacji.....	29
Konfiguracja środowiska w wielkim skrócie	31
Automatyczne zapisywanie plików projektu	32
Dostosowanie menu File/New.....	32
Opcje edytora	33
Debugowanie kodu	34
Rozdział 2. Uzupełnienie wiadomości o C++	41
Wskaźniki	42
Wskaźniki do zmiennych i obiektów. Stos i sarta.....	42
Zagrożenia związane z wykorzystaniem wskaźników	44
Wskaźniki do funkcji i metawskaźniki	46
Podsumowanie.....	47
Referencje	48
Szablony	49
Klasy	50
Deklaracja klasy. Pola	50
Konstruktor.....	51
Metody.....	53
Operatory składowe.....	54
Przechwytywanie standardowego strumienia wyjścia	56
Wyjątki	57

Rozdział 3. Praktyka projektowania aplikacji z użyciem biblioteki VCL.....	59
Sztuczki z oknami.....	59
Projekt 9. Łagodne znikanie okna przy zamknięciu.....	59
Projekt 10. Dowolny kształt formy z wykorzystaniem własności TransparentColor	61
Projekt 11. Zamykanie aplikacji naciśnięciem klawisza Esc	62
Projekt 12. Aby okno wyglądało tak samo w systemach z różną wielkością czcionki.....	63
Projekt 13. Aby ograniczyć rozmiary formy.....	63
Projekt 14. Przeciąganie formy myszą za dowolny punkt	63
Projekt 15. Wizytówka programu (splash screen).....	65
Rejestr systemu Windows.....	67
Projekt 16. Przechowywanie położenia i rozmiaru okna w rejestrze.....	68
Projekt 17. Aby uruchamiać aplikację po zalogowaniu się użytkownika	71
Projekt 18. Umieszczanie informacji o zainstalowanym programie (aplet Dodaj/Usuń programy)	74
Projekt 19. Gdzie jest katalog z moimi dokumentami?.....	79
Projekt 20. Dodawanie pozycji do menu kontekstowego związanego z zarejestrowanym typem pliku	81
Pliki INI	83
Projekt 21. Jak umieścić na pulpicie lub w menu Start skrót do strony WWW?.....	84
Projekt 22. Jak odczytać i zmienić rozmiar formy?	85
Zagadnienia związane z projektowaniem edytorów.....	86
Projekt 23. Wczytywanie pliku ze wskazanego przez użytkownika pliku. Okno dialogowe TOpenDialog	87
Projekt 24. Okno dialogowe wykorzystywane przy zapisywaniu dokumentu w pliku	89
Projekt 25. Przeszukiwanie tekstu. Okno dialogowe TFindDialog.....	90
Projekt 26. Formatowanie fragmentów tekstu w komponencie TRichEdit. Okno dialogowe TFontDialog	92
Projekt 27. Formatowanie poszczególnych atrybutów czcionki	93
Projekt 28. Powiadomianie o niezapisanych dokumentach.....	95
Projekt 29. Wczytywanie dokumentu z pliku wskazanego jako parametr linii komend.....	97
Projekt 30. Jak dodać aplikację do listy edytorów dostępnych z menu kontekstowego plików o danym rozszerzeniu?	97
Mechanizm drag & drop.....	97
Projekt 31. Mechanizm przenoszenia i upuszczania w obrębie jednej aplikacji.....	98
Projekt 32. Uelastycznianie kodu. Wykorzystanie referencji Sender	101
Projekt 33. Przenoszenie wielu elementów	103
Projekt 34. Obsługa pliku przeniesionego na formę z zewnętrznej aplikacji	104
Konwersje oraz operacje na łańcuchach i dacie	104
Projekt 35. Konwersja między liczbą i łańcuchem. Liczby w TEdit. Konwersja z formatem ustalonym przez programistę	104
Projekt 36. Prezentowanie daty i czasu w przyjaznej postaci	106
Projekt 37. Rozkładanie daty i czasu na elementy	109
Projekt 38. Jak przekonwertować datę utworzenia pliku na datę typu TDateTime i potem na łańcuch?	109
Projekt 39. Jak przekształcić łańcuch na pisany wielkimi lub małymi literami? Metody klasy AnsiString	110
Pliki i system plików	111
Projekt 40. Jak za pomocą komponentów TDriveComboBox, TDirectoryListBox, TFilterComboBox i TFileListBox stworzyć prostą przeglądarkę plików?	111
Projekt 41. Przeglądanie katalogów w FileListBox	112

Projekt 42. Tworzenie pliku tekstowego	113
Projekt 43. Odczytywanie plików tekstowych	114
Projekt 44. Pomijanie linii komentarza w plikach tekstowych	116
Projekt 45. Rejestrowanie zdarzeń w plikach tekstowych	117
Projekt 46. Operacje na plikach i katalogach	120
Projekt 47. Odnajdywanie pliku i odczytywanie jego własności	121
Projekt 48. Jak wyodrębnić z łańcucha nazwę pliku, jego rozszerzenie lub katalog, w którym się znajduje?	123
Projekt 49. Jak sprawdzić ilość wolnego miejsca na dysku?	123
Projekt 50. Wczytywanie drzewa katalogów i plików	124
Projekt 51. Wczytywanie drzewa katalogów i plików w osobnym wątku.....	126
Projektowanie wygaszaczy ekranu	128
Projekt 52. Wygaszacz ekranu	129
Projekt 53. Konfiguracja wygaszacza ekranu	135
Projekt 54. Podgląd wygaszacza na zakładce Wygaszacz ekranu apletu Właściwości: Ekran	140
Drukowanie.....	143
Projekt 55. Drukowanie tekstu znajdującego się w komponencie TRichEdit. Okno dialogowe TPrintDialog.....	143
Projekt 56. Lista dostępnych drukarek. Szczegółowe informacje o drukarce. Wybór domyślnej drukarki aplikacji z poziomu kodu.....	144
Projekt 57. Drukowanie tekstu przechowywanego w TStrings w trybie graficznym	145
Projekt 58. Jak wydrukować obraz z pliku?.....	148
Rozdział 4. Projektowanie komponentów VCL.....	151
Grafika. Rysowanie linii.....	152
Projekt 59. Rysowanie linii	152
Projekt 60. Wybór koloru za pomocą komponentu TColorDialog	155
Kolorowy pasek postępu.....	156
Projekt 61. Przygotowanie komponentu	156
Projekt 62. Testowanie kolorowego paska postępu. Dynamiczne tworzenie komponentu	162
Projekt 63. Upublicznianie wybranych własności i zdarzeń, chronionych w klasie bazowej	164
Projekt 64. Definiowanie zdarzeń na przykładzie OnPositionChanged.....	165
Projekt 65. Ikona komponentu	167
Projekt 66. Aby stworzyć projekt pakietu komponentu	168
Projekt 67. Instalowanie komponentu VCL dla Win32	169
Projekt 68. Automatyczna zmiana koloru. Testowanie komponentu i zdarzenia OnPositionChanged	171
Część II Programowanie Windows z wykorzystaniem WinAPI.....	175
Rozdział 5. Kontrola stanu systemu.....	177
Zamykanie i wstrzymywanie systemu Windows	177
Projekt 69. Funkcja ExitWindowsEx	177
Projekt 70. Program służący do zamykania lub ponownego uruchamiania dowolnej wersji systemu Windows	182
Projekt 71. Funkcja InitiateSystemShutdown	183
Projekt 72. Program zamykający wybrany komputer w sieci	186
Projekt 73. Hibernowanie i wstrzymywanie systemu za pomocą funkcji SetSystemPowerState	188
Projekt 74. Program umożliwiający hibernację komputera lub jego „usypianie”.....	190

Projekt 75. Blokowanie dostępu do komputera.....	191
Projekt 76. Uruchamianie wygaszacza ekranu.....	191
Projekt 77. Odczytywanie informacji o baterii notebooka.....	192
Kontrola trybu wyświetlania karty graficznej.....	194
Projekt 78. Pobieranie dostępnych trybów pracy karty graficznej.....	195
Projekt 79. Identyfikowanie bieżącego trybu działania karty graficznej.....	197
Projekt 80. Zmiana trybu wyświetlania.....	199
Rozdział 6. Uruchamianie i kontrolowanie aplikacji oraz ich okien.....	201
Uruchamianie, zamykanie i zmiana priorytetu aplikacji.....	201
Projekt 81. Uruchamianie aplikacji za pomocą funkcji WinExec.....	202
Projekt 82. Uruchamianie aplikacji za pomocą ShellExecute.....	203
Projekt 83. Przygotowanie e-maila za pomocą ShellExecute.....	205
Projekt 84. Zmiana priorytetu bieżącej aplikacji.....	205
Projekt 85. Sprawdzenie priorytetu bieżącej aplikacji.....	206
Projekt 86. Zmiana priorytetu innej aplikacji.....	207
Projekt 87. Zamykanie innej aplikacji.....	208
Projekt 88. Uruchamianie aplikacji za pomocą funkcji CreateProcess.....	209
Projekt 89. Wykrywanie zakończenia działania uruchomionej aplikacji.....	215
Projekt 90. Kontrolowanie ilości instancji aplikacji na podstawie unikalnej nazwy klasy.....	217
Kontrolowanie własności okien.....	219
Projekt 91. Lista otwartych okien.....	219
Projekt 92. Modyfikowanie stanu okna bieżącej aplikacji.....	222
Projekt 93. Ukrywanie aplikacji na pasku zadań.....	223
Projekt 94. Mrugnij do mnie!.....	224
Projekt 95. Sygnał dźwiękowy.....	224
Numery identyfikacyjne procesu i uchwyt okna.....	225
Projekt 96. Jak zdobyć identyfikator procesu, znając uchwyt okna?.....	225
Projekt 97. Jak zdobyć uchwyt głównego okna, znając identyfikator procesu?.....	226
Projekt 98. Kontrolowanie okna innej aplikacji.....	230
Projekt 99. Kontrolowanie innej aplikacji — komponent TControlProcess.....	235
Projekt 100. Pakiet dla komponentu TControlProcess.....	244
Okna o dowolnym kształcie.....	244
Projekt 101. Okno o kształcie koła.....	245
Projekt 102. Łączenie obszarów. Dodanie ikon z paska tytułu.....	246
Projekt 103. Okno z wizjerem.....	247
Projekt 104. Aby przenieść formę myszką pomimo usuniętego paska tytułu.....	248
Rozdział 7. Systemy plików, multimedia i inne funkcje WinAPI.....	249
Pliki i system plików — funkcje powłoki.....	249
Projekt 105. Jak za pomocą funkcji WinAPI powłoki systemu odczytać ścieżkę do katalogu specjalnego użytkownika?.....	250
Projekt 106. Tworzenie pliku skrótu .lnk.....	251
Projekt 107. Odczyt i edycja skrótu .lnk.....	254
Projekt 108. Umieszczenie skrótu na pulpicie.....	256
Projekt 109. Operacje na plikach i katalogach realizowane przez funkcje powłoki (kopiowanie, przenoszenie, usuwanie i zmiana nazwy).....	256
Projekt 110. Jak usunąć plik, umieszczając go w koszu?.....	258
Projekt 111. Operacje na całym katalogu.....	259
Projekt 112. Odczytywanie wersji pliku .exe i .dll.....	260
Projekt 113. Jak dodać nazwę dokumentu do listy ostatnio otwartych dokumentów w menu Start?.....	263

Odczytywanie informacji o dysku	264
Projekt 114. Funkcja.....	264
Projekt 115. Test funkcji	269
Projekt 116. Klasa	270
Projekt 117. Komponent.....	272
Ikona w obszarze powiadamiania (zasobniku).....	277
Projekt 118. Funkcja Shell_NotifyIcon.....	277
Projekt 119. Komponent TTrayIcon	278
Projekt 120. Menu kontekstowe ikony.....	279
Projekt 121. „Dymek”	280
Internet.....	281
Projekt 122. Aby sprawdzić, czy komputer jest połączony z siecią.....	281
Projekt 123. Aby pobrać plik z internetu	282
Projekt 124. Aby uruchomić domyślną przeglądarkę ze wskazaną stroną	283
Projekt 125. Aby sprawdzić adres IP lub nazwę DNS wskazanego komputera	283
Projekt 126. Mapowanie dysków sieciowych	287
Multimedia (MCI)	288
Projekt 127. Aby wysunąć lub wsunąć tackę w napędzie CD lub DVD.....	289
Projekt 128. Wykrywanie wysunięcia płyty z napędu lub umieszczenia jej w napędzie CD lub DVD	291
Projekt 129. Sprawdzanie stanu wybranego napędu CD lub DVD.....	291
Projekt 130. Aby zbadać, czy w napędzie jest płyta CD-Audio	292
Projekt 131. Kontrola napędu CD-Audio.....	293
Projekt 132. Asynchroniczne odtwarzanie pliku WAVE.....	294
Projekt 133. Jak wykryć obecność karty dźwiękowej?.....	295
Projekt 134. Kontrola poziomu głośności odtwarzania plików dźwiękowych	295
Projekt 135. Kontrola poziomu głośności CD-Audio	296
Inne	297
Projekt 136. Jak wyświetlić zaprojektowaną przez nas formę w innym oknie?	297
Projekt 137. Pisanie i malowanie na pulpicie.....	297
Projekt 138. Czy Windows mówi po polsku?	298
Projekt 139. Jak zablokować uruchamiany automatycznie wygaszacz ekranu?.....	299
Projekt 140. Zmiana tła pulpitu	299

Część III Wybrane technologie Windows..... 301

Rozdział 8. Komunikaty Windows 303

Projekt 141. Lista komunikatów odbieranych przez kolejkę komunikatów aplikacji (TApplicationEvents.OnMessage).....	304
Projekt 142. Filtrowanie zdarzeń.....	305
Projekt 143. Odczytywanie informacji dostarczanych przez komunikat	307
Projekt 144. Lista wszystkich komunikatów odbieranych przez okno (metoda WndProc).....	308
Projekt 145. Metody obsługujące komunikaty nieumieszczane w kolejce komunikatów aplikacji. Wykrywanie zmiany położenia formy	310
Projekt 146. Wykrycie zmiany trybu pracy karty graficznej	311
Projekt 147. Wysyłanie komunikatów. Symulowanie zdarzeń.....	313
Projekt 148. Wysłanie komunikatu uruchamiającego wygaszacz ekranu.....	314
Projekt 149. Blokowanie zamknięcia sesji Windows	314
Projekt 150. Wykrycie włożenia do napędu lub wysunięcia z niego płyty CD lub DVD; wykrycie podłączenia do gniazda USB lub odłączenia pamięci Flash.....	315
Projekt 151. Wykorzystanie komunikatów do kontroli innej aplikacji na przykładzie Winamp	317

Projekt 152. Przenoszenie plików pomiędzy aplikacjami	318
Projekt 153. Zmiana aktywnego komponentu za pomocą klawisza Enter.....	320
Projekt 154. XKill dla Windows	321
Projekt 155. Modyfikowanie menu systemowego formy	323
Projekt 156. Modyfikowanie menu systemowego aplikacji w pasku zadań.....	324
Rozdział 9. Biblioteki DLL	327
Funkcje w bibliotece DLL	328
Projekt 157. Tworzenie biblioteki DLL — eksport funkcji	328
Projekt 158. Statyczne łączenie bibliotek DLL — import funkcji.....	332
Projekt 159. Dynamiczne ładowanie bibliotek DLL.....	333
Projekt 160. Powiadamianie biblioteki o jej załadowaniu do pamięci lub usunięciu z niej	335
Projekt 161. Import funkcji WinAPI.....	336
Formy w bibliotece DLL	338
Projekt 162. Jak umieścić formę w bibliotece DLL?	338
Projekt 163. Wykorzystanie biblioteki DLL z funkcją tworzącą formę	341
Aplet panelu sterowania	343
Projekt 164. Przygotowanie biblioteki DLL z funkcją zwrotną CPLApplet.....	344
Projekt 165. Przygotowanie instalatora apletu dla Windows XP i Windows 2003 ...	348
Rozdział 10. Automatykacja i inne technologie bazujące na COM	353
COM	353
Projekt 166. Wykorzystanie obiektu COM do tworzenia plików skrótu .lnk	354
Osadzanie obiektów OLE2	355
Projekt 167. Statyczne osadzanie obiektu	355
Projekt 168. Aby zakończyć edycję dokumentu. Łączenie menu aplikacji klienckiej i serwera OLE	356
Projekt 169. Wykrywanie niezakończonych edycji przy zamknięciu programu	357
Projekt 170. Inicjowanie edycji osadzonego obiektu z poziomu kodu	358
Projekt 171. Dynamiczne osadzanie obiektu	358
Automatykacja	359
Projekt 172. Klasa Variant	361
Projekt 173. Łączenie z serwerem automatyzacji Excel z użyciem komponentu TExcelApplication	362
Projekt 174. Łączenie z serwerem automatyzacji Excel z użyciem metody Variant::GetActiveObject. Odczytywanie stanu aplikacji	364
Projekt 175. Uruchamianie aplikacji Excel za pośrednictwem mechanizmu automatyzacji (metoda Variant::CreateObject)	366
Projekt 176. Uruchamianie procedur serwera automatyzacji.....	367
Projekt 177. Eksplorowanie danych w arkuszu kalkulacyjnym.....	367
Projekt 178. Korzystanie z okien dialogowych serwera automatyzacji. Zapisywanie danych w pliku	369
Projekt 179. Zapisywanie danych z wykorzystaniem okna dialogowego aplikacji klienckiej	370
Projekt 180. Edycja danych w komórkach Excela za pomocą komponentu TExcelApplication	371
Projekt 181. Reagowanie na zdarzenia komponentu TExcelApplication	373
Projekt 182. Korzystanie z funkcji matematycznych i statystycznych Excela	374
Projekt 183. Uruchamianie aplikacji Microsoft Word i tworzenie nowego dokumentu lub otwieranie istniejącego	375
Projekt 184. Wywoływanie funkcji Worda na przykładzie sprawdzania pisowni i drukowania.....	376
Projekt 185. Wstawianie tekstu do bieżącego dokumentu Worda	377

Projekt 186. Zapisywanie bieżącego dokumentu Worda	377
Projekt 187. Zaznaczanie i kopiowanie całego tekstu dokumentu Worda do schowka	378
Projekt 188. Kopiowanie zawartości dokumentu Worda do komponentu TRichEdit bez użycia schowka (z pominięciem formatowania tekstu).....	378
Projekt 189. Formatowanie zaznaczonego fragmentu tekstu w dokumencie Worda.....	379
Projekt 190. Serwer automatyzacji OLE przeglądarki Internet Explorer	380
Projektowanie serwera automatyzacji	381
Projekt 191. Projektowanie serwera automatyzacji	381
Projekt 192. Testowanie serwera automatyzacji	385
ActiveX.....	387
Projekt 193. Korzystanie z kontrolek ActiveX w projektach dla platformy Win32.....	387
Rozdział 11. OpenGL.....	391
Rysowanie figur w przestrzeni 3D	392
Projekt 194. Inicjacja grafiki OpenGL w aplikacji projektowanej w środowisku C++Builder	392
Projekt 195. Rysowanie figury płaskiej (trójkąta). Podwójne buforowanie	398
Projekt 196. Poprawianie geometrii frustum.....	400
Projekt 197. Kolor	401
Projekt 198. Rysowanie figury przestrzennej (ostrosłupa)	402
Projekt 199. Wyodrębnienie metody rysującej figurę.....	404
Projekt 200. Obroty obiektów na scenie. Ruch kamery i ruch aktorów.....	406
Projekt 201. Przesunięcia obiektu	409
Projekt 202. Prosta animacja.....	411
Projekt 203. Rysowanie osi układu współrzędnych.....	413
Projekt 204. Dodawanie kolejnych figur.....	414
Projekt 205. Bardziej precyzyjne ustawianie kamery	415
Projekt 206. Ruch kamery kontrolowany położeniem kursora myszy.....	418
Projekt 207. Cieniowanie kolorów na powierzchniach.....	421
Kolor i światło	422
Projekt 208. Montowanie „włącznika” kolorów	424
Projekt 209. Włączenie systemu oświetlenia i ustawianie światła tła.....	425
Projekt 210. Uzgadnianie koloru „fizycznego” przedmiotów z kolorem ustalonym funkcją glColor	427
Projekt 211. Ilu programistów potrzeba, aby wkręcić mleczną żarówkę.....	429
Projekt 212. Definiowanie wektorów normalnych.....	430
Projekt 213. Gładkie materiały (rozbłysk)	435
Projekt 214. Ustawianie reflektora	436
Projekt 215. Oświetlenie różnobarwne i montowanie włączników światła.....	438
Mieszanie kolorów.....	440
Projekt 216. Przezroczystość.....	440
Projekt 217. Antyaliasing	444
Projekt 218. Mgła.....	446
Biblioteka GLU	448
Projekt 219. Definiujemy kwadrykę i rysujemy sferę.....	448
Projekt 220. Styl rysowania kwadryki	450
Projekt 221. Teksturowanie kwadryki.....	450
Projekt 222. Inne kwadryki	454

Dodatki	457
Dodatek A Instalacja i rejestracja Borland Developer Studio 2006 Architect Trial	459
Pobieranie klucza rejestracji	459
Instalacja Borland Developer Studio 2006 Architect Trial	462
Rejestracja Borland Developer Studio 2006 Architect Trial	466
Dodatek B DVD-ROM zawiera	469
Skorowidz	470

Rozdział 11.

OpenGL

OpenGL to biblioteka funkcji realizujących operacje graficzne pozwalające na budowanie trójwymiarowych scen (zbiorów figur), oświetlanie ich, dodawanie różnego typu efektów zwiększających wrażenie realności oraz na ich prezentację na ekranie. O OpenGL można myśleć jak o interfejsie programistycznym (API) karty graficznej. Lub odwrotnie, jak o standardzie (zbiorze poleceń), który jest implementowany przez większość kart graficznych. Tak czy inaczej — renderowanie (przygotowywanie obrazu przestrzennej sceny na płaskim ekranie) wspomagane jest sprzętowo przez procesor karty graficznej (GPU), dzięki czemu jest bardzo wydajne i nie obciąża przy tym głównego procesora komputera (CPU). To pozwala na generowanie wielu scen w ciągu sekundy i ich płynną animację.

OpenGL, podobnie jak konkurencyjny Direct3D (składnik DirectX odpowiedzialny za grafikę trójwymiarową), może służyć do tworzenia gier, programów CAD czy programów do wizualizacji naukowych. W tych ostatnich zastosowaniach dobrym przykładem są programy do prezentacji niezwykle skomplikowanych struktur przestrzennych białek, co bez technik 3D byłoby trudne do wyobrażenia. Z rynku gier OpenGL został niestety wyparty przez Direct3D i to pomimo powszechnej opinii, że OpenGL jest równie wydajny, a jednocześnie bardziej elegancki i wygodniejszy w użyciu. To ostatnie twierdzenie przestało być tak oczywiste od momentu wprowadzenia wersji 8 DirectX, a szczególnie w stosunku do DirectX.NET, który jest zorientowany obiektowo. Warto podkreślić zasadniczą różnicę między DirectX i OpenGL. Ten pierwszy jest własnością Microsoftu i jest rozwijany wyłącznie przez tę korporację na potrzeby jednego systemu operacyjnego — Windows, podczas gdy OpenGL jest standardem otwartym, dostępnym na wielu platformach, implementowanym przez wielu producentów kart graficznych¹ i otwartym na rozszerzenia. Jego rozwój nadzorowany jest przez ARB — konsorcjum firm, wśród których w chwili obecnej znajdują się m.in. ATI, NVidia, 3DLabs, SGI (pierwotny twórca tej biblioteki), Sun, Apple, IBM, Dell i Intel. A więc sami giganci. Nie ma już między nimi Microsoftu, pomimo że był jedną z korporacji-założycieli. Więcej informacji na temat OpenGL, jego specyfikacji, historii, ARB i samym API można znaleźć na jego oficjalnej stronie <http://www.opengl.org/>. Warto również zajrzeć na stronę twórcy biblioteki SGI: <http://www.sgi.com/products/software/opengl/>. Poza tym

¹ Istnieje również implementacja OpenGL 1.1, przygotowana przez Microsoft, która jest dołączana do Windows.

w internecie jest bardzo dużo stron zawierających opisy, poradniki i zbiory przykładów, które łatwo odnaleźć. Są one łatwo rozpoznawane na pierwszy rzut oka, dzięki obecnemu na nich logo OpenGL (rysunek 11.1).

Rysunek 11.1

Oficjalne logo
OpenGL

Zanim rozpoczniemy zabawę, chciałbym uprzedzić, że celem tego rozdziału nie jest systematyczne wprowadzenie do OpenGL. Na to potrzeba osobnych książek, a nie rozdziałów². Moim zamiarem jest jedynie zainteresowanie Czytelnika możliwościami tej biblioteki, przełamanie obawy przed projektowaniem aplikacji wykorzystującej grafikę trójwymiarową i pokazanie, że OpenGL jest stosunkowo łatwy do nauczenia. Postaram się to udowodnić w serii dwudziestu sześciu ćwiczeń, które zaczniemy od rysowania trójkątów i figur przestrzennych, potem przejdziemy do obracania ich i przesuwania, następnie omówimy oświetlenie, a zakończymy na teksturuowaniu kwadryk. Postaram się przy tym, aby atrakcyjność przykładów nie została stłumiona przez nadmiernie teoretyczny komentarz, ale tego nie da się zawsze uniknąć.

Rysowanie figur w przestrzeni 3D

Projekt 194. Inicjacja grafiki OpenGL w aplikacji projektowanej w środowisku C++Builder

Rozpoczniemy od przystosowania aplikacji projektowanej w środowisku C++Builder do współpracy z biblioteką OpenGL. Jest to krok dość żmudny, ale na szczęście wystarczy zrobić go tylko raz; w kolejnych projektach możemy już korzystać z gotowego szablonu.

1. Tworzymy nowy projekt *VCL Forms Application* — *C++Builder*. W widoku projektowania powiększamy formę.
2. Przechodzimy do kodu źródłowego nagłówka *Unit1.h* i importujemy pliki nagłówkowe *gl.h* i *glu.h* (listing 11.1). Drugi z tych plików będzie tak naprawdę potrzebny dopiero w dalszych projektach.
3. W klasie *TForm1* deklarujemy dwie prywatne metody pomocnicze i dwa prywatne pola:

² Jednym z ciekawszych kompendiów wiedzy o OpenGL jest *OpenGL. Księga eksperta (Wydanie III)* napisana przez Richarda S. Wrighta i Benjamina Lipchaka (Helion 2005).

Listing 11.1. Pełny kod nagłówka *Unit1.h*

```

//-----

#ifndef Unit1H
#define Unit1H
//-----
#include <Classes.hpp>
#include <Controls.hpp>
#include <StdCtrls.hpp>
#include <Forms.hpp>

#include <gl.h>
#include <glu.h>

//-----
class TForm1 : public TForm
{
__published: // IDE-managed Components
void __fastcall FormCreate(TObject *Sender);
void __fastcall FormClose(TObject *Sender, TCloseAction &Action);
private: // User declarations
HDC uchwytdc; //uchwytdc do "display device context (DC)"
HGLRC uchwytrc; //uchwytrc do "OpenGL rendering context"
bool GL_UstalFormatPiksela(HDC uchwytdc);
void GL_UstawienieSceny();
public: // User declarations
__fastcall TForm1(TComponent* Owner);
};
//-----
extern PACKAGE TForm1 *Form1;
//-----
#endif

```


Przechowanie uchwytów do kontekstu renderowania jest konieczne, aby możliwe było usunięcie go przy zamknięciu okna.

4. Definicję pierwszej metody pokazuje listing 11.2.**Listing 11.2.** Implementacja metody inicjującej aplikację OpenGL

```

bool TForm1::GL_UstalFormatPiksela(HDC uchwytdc)
{
PIXELFORMATDESCRIPTOR opisFormatuPiksela;
ZeroMemory(&opisFormatuPiksela,sizeof(opisFormatuPiksela));
opisFormatuPiksela.nVersion=1;
opisFormatuPiksela.dwFlags=PFD_SUPPORT_OPENGL | PFD_DRAW_TO_WINDOW |
PFD_DOUBLEBUFFER; //w oknie, podwójne buforowanie
opisFormatuPiksela.iPixelFormat=PFD_TYPE_RGBA; //typ koloru RGB
opisFormatuPiksela.cColorBits=32; //jakosc kolorów 4 bajty
opisFormatuPiksela.cDepthBits=16; //glebokosc bufora Z (z-buffer)
opisFormatuPiksela.iLayerType=PFD_MAIN_PLANE;

int formatPiksela=ChoosePixelFormat(uchwytdc,&opisFormatuPiksela);
if (formatPiksela==0) return false;

```

```

    if (SetPixelFormat(uchwytyDC,formatPikseli,&opisFormatuPikseli)!=true) return
    false;
    return true;
}

```

5. A drugiej — listing 11.3:

Listing 11.3. Ustawienia dotyczące „filmowanej” sceny

```

void TForm1::GL_UstawienieSceny()
{
    glViewport(0,0,ClientWidth,ClientHeight); //okno OpenGL = wnetrze formy
    (domyslnie)

    //ustawienie punktu projekcji
    glMatrixMode(GL_PROJECTION); //przełączenie na macierz projekcji
    glLoadIdentity();
    //left,right,bottom,top,znear,zfar (clipping)
    glFrustum(-0.1, 0.1, -0.1, 0.1, 0.3, 25.0); //mnozenie macierzy rzutowania przez
    macierz perspektywy - ustalanie frustum
    glMatrixMode(GL_MODELVIEW); //powrót do macierzy widoku modelu
    glEnable(GL_DEPTH_TEST); //z-buffer aktywny = ukrywanie niewidocznych
    powierzchni
}

```

6. Zmieniamy własność BorderStyle formy na bsSingle oraz BorderIcons, biMaximize na false.

7. Tworzymy metodę zdarzeniową do OnCreate formy i budujemy w niej kontekst OpenGL związany z bieżącym oknem (listing 11.4):

Listing 11.4. Konieczne jest pobranie i przechowywanie uchwytu kontekstu graficznego okna — jest on potrzebny zarówno do renderowania, jak i przy zamykaniu aplikacji do zwolnienia zasobów używanych przez OpenGL

```

void __fastcall TForm1::FormCreate(TObject *Sender)
{
    //biezace okno staje sie oknem OpenGL
    uchwytyDC=GetDC(Handle);
    if (!GL_UstalFormatPikseli(uchwytyDC)) ShowMessage("Nie udało się ustalić formatu
    pikseli");
    uchwytyRC=wgICreateContext(uchwytyDC);
    if (uchwytyRC==NULL) ShowMessage("Nie udało się pobrać uchwytu kontekstu
    grafiki");
    if (!wgIMakeCurrent(uchwytyDC,uchwytyRC)) ShowMessage("Inicjacja grafiki OpenGL
    nie powiodła się");
    GL_UstawienieSceny();
    Caption=(AnsiString)"OpenGL "+(char*)glGetString(GL_VERSION);
}

```

8. Musimy pamiętać o usunięciu kontekstu OpenGL (kontekstu renderowania) przy zamknięciu okna. W tym celu tworzymy metodę zdarzeniową do OnClose formy i umieszczamy w niej polecenia z listingu 11.5:

Listing 11.5. Zwalnianie zasobów zarezerwowanych podczas uruchamiania aplikacji

```
void __fastcall TForm1::FormClose(TObject *Sender, TCloseAction &Action)
{
    wglMakeCurrent(NULL, NULL);
    wglDeleteContext(uchwytyRC);
    ReleaseDC(Handle, uchwytyDC);
    PostQuitMessage(0);
}
```

Po wykonaniu metody `FormCreate` główne okno aplikacji jest przygotowane do rysowania za pomocą OpenGL. W metodzie tej odczytywany jest uchwyt do kontekstu urządzenia odpowiedzialnego za przygotowywanie grafiki w oknie aplikacji (ang. *display device context*; funkcja `GetDC`) i tworzony jest kontekst związany z przygotowywaniem grafiki za pomocą biblioteki OpenGL (`wglCreateContext`), która do rysowania wykorzystywać będzie to okno (za to przypisanie odpowiada funkcja `wglMakeCurrent`). Jest to dość zawile, więc nie będę przewycięzał swojej i Czytelnika zdrowej niechęci przed głębszym wnikaniem w to zagadnienie. Ważniejsze jest moim zdaniem, abyśmy dobrze zrozumieli ramy, w jakich działa OpenGL, jak inicjowana jest jej maszyna stanów³, która przechowuje ustawienia sceny, za co odpowiedzialna jest metoda `GL_UstawienieSceny`.

Grafika trójwymiarowa, podobnie jak mechanika klasyczna, opiera się na korzystaniu z macierzy 3×3 , które opisują różnego rodzaju przekształcenia w przestrzeni. Za pomocą takiej macierzy możemy zapisać przesunięcie, obrót oraz skalowanie figur, a z ich złożzeń (iloczynów macierzy) zbudować dowolne przekształcenia⁴. W rzeczywistości macierze przekształceń używane w OpenGL mają rozmiar 4×4 , gdzie dodatkowa współrzędna wektora opisującego punkt odgrywa rolę współczynnika skalowania (tu nie użyjemy go ani razu, więc nie będę więcej o nim wspominał). Większości przekształceń odpowiadają wygodne w użyciu funkcje (podstawowy zbiór tych funkcji zebrany został w tabeli 11.1), które budują odpowiednią macierz i mnożą przez nią bieżącą **macierz model-widok**. Czym jest macierz model-widok? To macierz zbierająca wszystkie przekształcenia⁵ oryginalnego układu punktów zdefiniowanych na scenie (modelu) i transformująca je do postaci widzianej przez kamerę. Domyślnie macierz model-widok jest jednostkowa, co oznacza brak przekształceń — taką ją też zostawia metoda `GL_UstawienieSceny`.

³ W rozdziale 9. wspominałem, że biblioteki DLL mogą być nie tylko zbiorem funkcji, ale również posiadać stan przechowywanych w jej zmiennych globalnych. Maszyna stanu OpenGL to właśnie zbiór zmiennych biblioteki OpenGL przechowujących ustawienia dotyczące przygotowywania grafiki 3D, oświetlenia itp.

⁴ Nie wymieniałem odbicia względem osi i punktu, bo OpenGL nie posiada osobnych funkcji, które realizowałyby te przekształcenia.

⁵ Należy pamiętać, że iloczyn dwóch macierzy 4×4 jest nadal macierzą 4×4 , a więc jedną macierzą można opisywać dowolne złożenie przekształceń.

Tabela 11.1. Funkcje OpenGL mają wiele odmian przyjmujących różne typy argumentów

Rodzaj przekształcenia	Funkcja (nazwa bez przyrostków)	Najczęściej wykorzystywana wersja
Przesunięcie (translacja)	glTranslate	glTranslatef
Obrót	glRotate	glRotatef
Skalowanie	glScale	glScalef

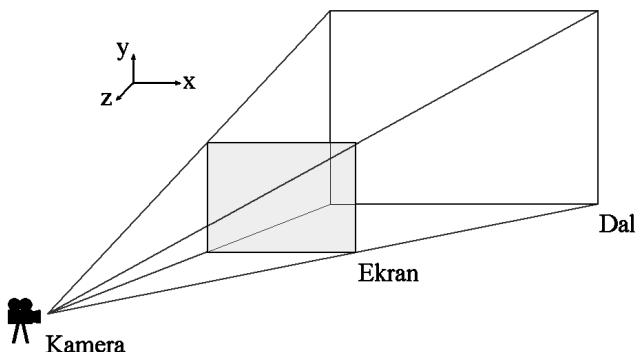
Pomnożenie oryginalnych współrzędnych sceny przez macierz model-widok to jednak dopiero pierwszy etap przygotowywania obrazu, jaki widzimy na ekranie. Kolejnym etapem jest rzutowanie. Związana jest z nim druga macierz nazywana **macierzą rzutowania**. Polecenie `glMatrixMode(GL_PROJECTION);`, które znajduje się w metodzie `GL_UstawienieSceny`, zmienia bieżącą macierz (tj. macierz, której dotyczy funkcje z tabeli 11.1) z macierzy model-widok identyfikowanej przez stałą `GL_MODELVIEW` na macierz rzutowania (stała `GL_PROJECTION`). Jeżeli chcemy, możemy ją przesunąć, obrócić czy powiększyć. Jednak nie ma to większego sensu. Zamiast tego zmienimy ją tak, aby przekształcała scenę w taki sposób, że rzeczy odległe są mniejsze od tych, które znajdują się bliżej kamery. Do tego właśnie służy macierz rzutowania — może wprowadzać rzut perspektywiczny. Rzutowanie to nie zachowuje oczywiście pierwotnych odległości pomiędzy punktami sceny. Alternatywą jest rzut izometryczny (prostopadły, ortogonalny), w którym przedmioty znajdujące się dalej od kamery są tej samej wielkości, co bliższe niej. Ten sposób rzutowania może wydawać się nierealistyczny i wobec tego nieprzydatny, ale znają go np. wszyscy miłośnicy gier fabularnych, w których sprawdza się doskonale. Co robimy z macierzą rzutowania? Modyfikujemy ją za pomocą funkcji `glFrustum`, która ustala własności **frustum**. Jeszcze jedno nowe pojęcie? Frustum to po prostu obszar, na którym budowana jest scena — wycinek przestrzeni, który „filmuje” kamera, ograniczony od strony kamery przez ekran. Przedmioty znajdujące się poza frustum nie są renderowane. W zależności od stosowanego typu rzutowania frustum może mieć kształt prostopadłościanu, którego jedną ze ścian jest ekran (rzutowanie ortogonalne), lub, jak jest w powyższym przykładzie, widocznego na rysunku 11.2 ostrosłupa o podstawie prostokąta ze ściętym czubkiem (rzutowanie perspektywiczne). Widoczna na listingu 11.3 funkcja `glFrustum` mnoży jednostkową macierz rzutowania⁶ przez macierz perspektywy wygenerowaną na podstawie argumentów funkcji, generując w efekcie rzut perspektywiczny:

```
glFrustum(lewo,prawy,dół,góra,blisko,daleko);
```

Argumenty wyznaczają położenie ekranu w układzie odniesienia, w którym kamera (niektórzy wolą mówić „oko”) znajduje się w środku układu współrzędnych (punkt $(0, 0, 0)$). Oznacza to, że dwa ostatnie argumenty wyznaczające najbliższy i najdalszy plan powinny być większe od zera. W powyższym przykładzie mają one wartości odpowiednio 0.3 i 25.0. Należy pamiętać, że ich różnica wyznacza stopień zniekształcenia obrazu — jak wspomniałem, w rzucie perspektywicznym kąty i odległości nie są zachowane. Jeżeli *blisko* będzie bliskie zera, to figury będą się szybko zmniejszać w miarę oddalania się od kamery i szybko przestaną być widoczne. Można się przekonać o tym, zmieniając na chwilę ten parametr z 0.3 na 0.03 i uruchamiając aplikację.

⁶ Macierz jednostkowa została przygotowana funkcją `glLoadIdentity`.

Rysunek 11.2.
Frustum w rzucie
perspektywicznym

Przestrzeń ograniczana przez frustum opisana jest za pomocą prawoskrętnego układu współrzędnych, którego osie OX i OY skierowane są odpowiednio w prawo i do góry względem płaszczyzny ekranu, natomiast oś OZ skierowana jest od dali do kamery⁷. Domyślne położenie środka układu współrzędnych, względem którego ustalane jest położenie figur, zgodne jest z położeniem kamery. Zatem położenie płaszczyzny ekranu na osi OZ w naszym przykładzie to -0.3 , a najdalszego planu -25.0 (obie są ujemne). Środek układu współrzędnych znajduje się w ten sposób poza frustum. Rysowanie sceny zaczniemy od jej przesunięcia o -10 , a więc w kierunku dali, aby środek współrzędnych był widoczny na ekranie (znajdował się wewnątrz frustum). Po zmodyfikowaniu macierzy rzutowania przywracamy macierz model-widok jako bieżącą macierz (polecenie `glMatrixMode(GL_MODELVIEW);`). To na niej wykonywać będziemy wszystkie pozostałe przekształcenia w programie. W istocie macierz rzutowania po jej zainicjowaniu rzadko jest zmieniana. Metoda `GL_UstawienieSceny` kończy się poleceniem `glEnable(GL_DEPTH_TEST);`, którym włączamy **bufor głębi**, odpowiedzialny za kontrolowanie odległości figur od kamery i ich odpowiednie wzajemne przesłanianie.

Podsumowując, przypomnijmy, z jakimi macierzami mamy do czynienia w OpenGL. Po pierwsze jest to macierz model-widok. Jeżeli na scenie narysowana jest postać człowieka stojącego na płaszczyźnie OXZ (głowa skierowana jest w kierunku dodatnim osi OY), a kamera wisi nad nim i jest skierowana w dół, to przekształcenie zadane przez macierz model-widok spowoduje, że pierwotny układ współrzędnych zostanie przesunięty tak, że jego początek będzie znajdował się w położeniu kamery oraz będzie obrócony wokół osi OX o 90 stopni przeciwnie do kierunku ruchu wskazówek zegara (patrząc w stronę dodatniej półosi OX). **Macierz model-widok mówi zatem, jak zmienić układ odniesienia sceny na układ odniesienia kamery.** Drugą macierzą jest macierz rzutowania, która może wprowadzić do obrazu perspektywę. Końcowym etapem jest przygotowanie obrazu dwuwymiarowego (tzw. **przekształcenie widoku**), który wyświetlany jest na ekranie. Przekształcenie widoku możemy wyobrazić sobie bardzo łatwo: gdybyśmy stanęli przed oknem i, trzymając głowę nieruchomo, obrysowali flamastrem na szybie kontury wszystkich budynków widzianych za oknem — powstałby dwuwymiarowy rzut trójwymiarowej przestrzeni. Mniej więcej na tym polega

⁷ Proszę zwrócić uwagę, że zwykle oś OY skierowana jest w dół ekranu. OpenGL jest w tym względnie zgodne z intuicją uzyskaną w szkole podstawowej. Podobnie jest z osią OZ , która jest skierowana „do nas”, a nie jak w Direct3D „od nas”. Dzięki temu układ współrzędnych jest prawoskrętny, co pozwala na stosowanie bez dodatkowych przekształceń wzorów z podręczników do geometrii.

przekształcenie widoku (nie opisuje go już oczywiście macierz 3×3). Te trzy przekształcenia tworzą tak zwany **potok**, który obejmuje cały proces przygotowywania obrazu przez OpenGL.

Projekt 195. Rysowanie figury płaskiej (trójkąta). Podwójne buforowanie

1. Deklarujemy metodę `RysujScene` zgodnie ze wzorem z listingu 11.6.

Listing 11.6. Deklaracja metody renderującej

```
class TForm1 : public TForm
{
__published: // IDE-managed Components
void __fastcall FormCreate(TObject *Sender);
void __fastcall FormClose(TObject *Sender, TCloseAction &Action);
private: // User declarations
HDC uchwytDC; //uchwyt do "display device context (DC)"
HGLRC uchwytRC; //uchwyt do "OpenGL rendering context"
bool GL_UstalFormatPikseli(HDC uchwytDC);
void GL_UstawienieSceny();
void __fastcall RysujScene();
public: // User declarations
__fastcall TForm1(TComponent* Owner);
};
```

2. Następnie definiujemy ją zgodnie z listingiem 11.7. Trójkąt rysowany jest w pobliżu punktu $(0,0,0)$, ale przesuniętego o 10 w dal⁸.

Listing 11.7. Definicja metody renderującej

```
void __fastcall TForm1::RysujScene()
{
const float x0=1.0;
const float y0=1.0;
const float z0=1.0;

//Przygotowanie bufora
glClear(GL_COLOR_BUFFER_BIT | GL_DEPTH_BUFFER_BIT);
glLoadIdentity(); //macierz model-widok = macierz jednostkowa
glTranslatef(0.0, 0.0, -10.0); //odsuniecie calosci o 10

//Rysowanie trojkata
glBegin(GL_TRIANGLES);
//ustalanie trzech wierzchołkow trojkata (werteksow (x,y,z))
//(0,0,z) jest mniej wiecej w srodku ekranu
glVertex3f(-x0, -y0, z0); //dolny lewy
glVertex3f(x0, -y0, z0); //dolny prawy
```

⁸ Zauważmy, że nie ma znaczenia, czy przekształceniom poddana zostaje scena, czy kamera. Przesunięcie sceny w lewo jest całkowicie równoważne przesunięciu kamery w prawo — to tylko kwestia wyboru układu odniesienia.

```

glVertex3f(0, y0, z0); //gorny
//koniec rysowania figury
glEnd();

//Z bufora na ekran
glFlush();
SwapBuffers(uchwytdc);
}

```


Przyrostek nazwy wskazuje na ilość i typ przeciążonych funkcji; np. `glVertex3f` oznacza, że przyjmowane są trzy argumenty typu `float`. Funkcja `glVertex` ma znacznie więcej odmian (w sumie około dwudziestu pięciu). W dokumentacji dołączonej do BDS informacji o funkcjach OpenGL należy szukać pod hasłem bez przyrostka, a więc `glVertex`, a nie `glVertex3f`.

3. Za pomocą inspektora obiektów tworzymy metodę związaną ze zdarzeniem `OnPaint` formy i umieszczamy w niej wywołanie metody `RysujScene` (listing 11.8). Dzięki temu rysunek sceny będzie odświeżany.

Listing 11.8. Do zainicjowania renderowania sceny wykorzystujemy zdarzenie `OnPaint` formy

```

void __fastcall TForm1::FormPaint(TObject *Sender)
{
    RysujScene();
}

```

Metodę `RysujScene` otwiera polecenie przypisujące macierzy model-widok (będącej macierzą bieżącą) macierz jednostkową (funkcja `glLoadIdentity`), która oznacza, że układ odniesienia sceny i kamery są jednakowo ustawione. Nie trwa to jednak długo, bo znajdujące się w następnej linii polecenie `glTranslatef(0.0,0.0,-10.0)`; rozsuwa scenę i kamerę o 10.0 jednostek. Dzięki temu rozsunięciu trójkąt, który rysujemy w pobliżu środka układu współrzędnych, znajduje się wewnątrz frustum i możemy zobaczyć go na ekranie.

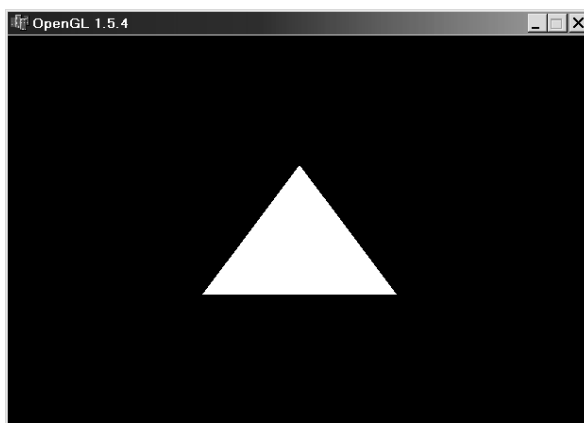
Rysowanie trójkąta to sekwencja poleceń rozpoczynająca się od funkcji `glBegin`, a kończąca się wywołaniem funkcji `glEnd`. Argumentem funkcji `glBegin` jest typ figury (punkt, linia, trójkąt, czworokąt lub wielokąt oraz złożenia trójkątów). Między `glBegin` a `glEnd` powinny znaleźć się przede wszystkim wywołania funkcji `glVertex`, które definiują **werteksy**, czyli punkty w trójwymiarowej przestrzeni, a praktyce wierzchołki figur. Zadeklarowany w `glBegin` typ figury wyznacza sposób interpretacji werteksów przez bibliotekę OpenGL. Jeżeli argumentem `glBegin` jest `GL_POINTS`, to każdy werteks jest reprezentowany przez osobno rysowany punkt. Z kolei `GL_LINES` powoduje łączenie werteksów w pary, między którymi rysowany jest odcinek. Stała `GL_LINE_STRIP` powoduje rysowanie łańcuch między wszystkimi zdefiniowanymi werteksami. Dla `GL_TRIANGLES` i `GL_QUADS` werteksy grupowane są odpowiednio w trójki i czwórki, a na ekranie pojawia się trójkąt lub czworokąt. Zatem definicja jednego trójkąta to sekwencja wywołań funkcji `glBegin(GL_TRIANGLES)`, trzykrotnego `glVertex` i `glEnd`. Wywołań `glVertex` mogłoby być także sześć, dziewięć, dwanaście itd., a wówczas zdefiniowalibyśmy nie jeden, ale dwa, trzy, cztery i więcej trójkątów.

Projekt 196. Poprawianie geometrii frustum

Zwróćmy uwagę, że w efekcie wykonania poleceń z poprzedniego ćwiczenia otrzymaliśmy trójkąt równoboczny (por. rysunek 11.3). Jednak definiowaliśmy trójkąt o podstawie $2 \times x_0$ i wysokości $2 \times y_0$, a więc o podstawie 2 i wysokości 2. Długości jego lewego i prawego boku powinny więc być równe w przybliżeniu 2.23. A ponieważ trójkąt ten leży na płaszczyźnie równoległej do ekranu, to wynika z tego, że nie powinniśmy uzyskać niczego, co wygląda na trójkąt równoboczny (rysunek 11.3); trójkąt powinien być lekko „wydłużony”. Co się wobec tego z nim stało? Okazuje się, że z trójkątem wszystko jest w porządku. Przyczyna deformacji obrazu jest inna: określając frustum określiliśmy wielkość najbliższego planu (ekranu) na rozciągającą się od -0.1 do 0.1 w kierunkach X i Y. Z tego wynika, że każdy plan sceny ma kształt kwadratu. A przecież okno widoczne na rysunku 11.3 nie ma takiego kształtu — jest rozciągnięty w poziomie. I to rozciągnięcie spowodowało zniekształcenie naszego trójkąta. Proporcje okna (a w trybie pełnoekranowym proporcje ekranu) należy uwzględnić przy definiowaniu frustum (listing 11.9).

Rysunek 11.3.

Pierwszy trójkąt

Listing 11.9. Definiując frustum, uwzględniamy proporcję okna

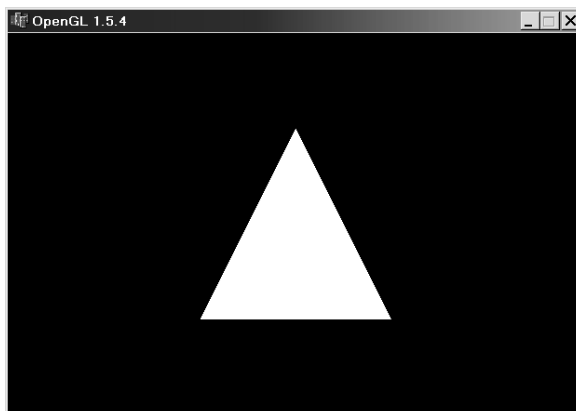
```
void TForm1::GL_UstawienieSceny()
{
    glViewport(0,0,ClientWidth,ClientHeight); //okno OpenGL = wnetrze formy
    (domyslnie)

    //ustawienie punktu projekcji
    glMatrixMode(GL_PROJECTION); //macierz projekcji
    glLoadIdentity();
    //left,right,bottom,top,znear,zfar (clipping)
    float wsp=ClientHeight/(float)ClientWidth;
    glFrustum(-0.1, 0.1, wsp*-0.1, wsp*0.1, 0.3, 25.0); //mnozenie macierzy przez
    macierz perspektywy - ustalanie piramidy frustum
    glMatrixMode(GL_MODELVIEW); //powrot do macierzy widoku modelu
    glEnable(GL_DEPTH_TEST); //z-buffer aktywny = ukrywanie niewidocznych trojkatow
    !!!
}
```

Na rysunku 11.4 widoczny jest trójkąt po skorygowaniu proporcji frustum.

Rysunek 11.4.

Trójkąt — tym razem wiernie odwzorowany na ekranie

Projekt 197. Kolor

Do powyższej funkcji dodajemy wywołanie funkcji `glColor`, a dokładnie jej wersji `glColor3ub` z argumentami 255, 255 i 0, które opisują odpowiednio czerwoną, zieloną i niebieską składową koloru (listing 11.10). W efekcie płaszczyzna trójkąta stanie się żółta, co dobrze byłoby widać na rysunku 11.5, gdyby książka miała kolorowe ilustracje.

Listing 11.10. Czarno-biały świat to żadna zabawa

```
void __fastcall TForm1::RysujScene()
{
    const float x0=1.0;
    const float y0=1.0;
    const float z0=1.0;

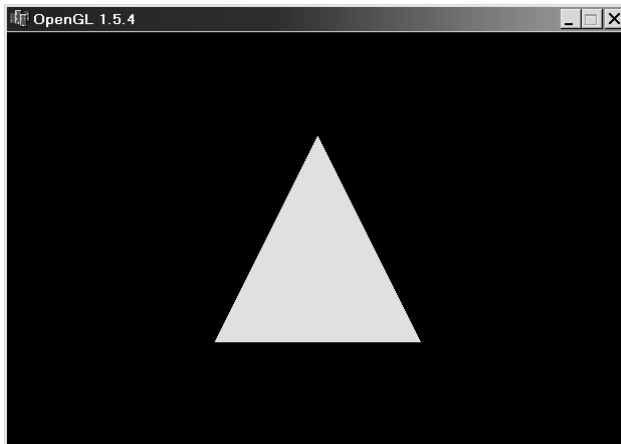
    //Przygotowanie bufora
    glClear(GL_COLOR_BUFFER_BIT | GL_DEPTH_BUFFER_BIT);
    glLoadIdentity(); //macierz model-widok = macierz jednostkowa
    glTranslatef(0.0, 0.0, -10.0); //odsuniecie calosci o 10

    //Rysowanie trojkata
    glBegin(GL_TRIANGLES);
    //ustalanie trzech wierzchołkow trojkata (werteksow (x,y,z))
    //(0,0,z) jest mniej wiecej w srodku ekranu
    glColor3ub(255,255,0); //zoly
    glVertex3f(-x0, -y0, z0); //dolny lewy
    glVertex3f(x0, -y0, z0); //dolny prawy
    glVertex3f(0, y0, z0); //gorny
    //koniec rysowania figury
    glEnd();

    //Z bufora na ekran
    glFlush();
    SwapBuffers(uchwytdc);
}
```

Rysunek 11.5.

Zmiana koloru
trójkąta

Zagadnienie kolorów to znacznie poważniejsza sprawa niż wynika z powyższego listingu. Jest ona w OpenGL tak ściśle związana z oświetleniem, że na zabawę kolorami musimy poczekać, aż włączymy mechanizm oświetlenia.

Projekt 198. Rysowanie figury przestrzennej (ostrosłupa)

Jak wspominałem, między funkcjami `glBegin(GL_TRIANGLES)` i `glEnd` można umieścić nie tylko trzy definicję wertełków, ale dowolną wielokrotność tej liczby. Dodajmy wobec tego jeszcze trzy trójkąty, które określą trzy dodatkowe trójkąty (listing 11.11). Całość powinna utworzyć ostrosłup. Każda ściana ostrosłupa narysowana będzie w innym kolorze:

Listing 11.11. *Rysowany wcześniej trójkąt też był figurą przestrzenną (umieszczoną w przestrzeni trójwymiarowej), tyle że... płaską*

```
void __fastcall TForm1::RysujScene()
{
    const float x0=1.0;
    const float y0=1.0;
    const float z0=1.0;

    //Przygotowanie bufora
    glClearColor(GL_COLOR_BUFFER_BIT | GL_DEPTH_BUFFER_BIT);
    glLoadIdentity(); //macierz model-widok = macierz jednostkowa
    glTranslatef(0.0, 0.0, -10.0); //odsuniecie calosci o 10

    //Rysowanie trojkata
    glBegin(GL_TRIANGLES);
    //ustalanie trzech wierzchołkow trojkata (wertekow (x,y,z))
    //(0.0,z) jest mniej wiecej w srodku ekranu
    //tylna
    glColor3ub(255,255,0); //zolty
    glVertex3f(-x0, -y0, z0); //dolny lewy
    glVertex3f(x0, -y0, z0); //dolny prawy
```

```
glVertex3f(0, y0, z0); //gorny
//podstawa
glColor3ub(0,255,0); //zielony
glVertex3f(-x0, -y0, z0); //dolny lewy
glVertex3f(x0, -y0, z0); //dolny prawy
glVertex3f(0, -y0, 2*z0); //dolny przedni

//lewa
glColor3ub(255,0,0); //czerwony
glVertex3f(-x0, -y0, z0); //dolny lewy
glVertex3f(0, -y0, 2*z0); //dolny przedni
glVertex3f(0, y0, z0); //gorny

//prawa
glColor3ub(0,0,255); //niebieski
glVertex3f(x0, -y0, z0); //dolny prawy
glVertex3f(0, -y0, 2*z0); //dolny przedni
glVertex3f(0, y0, z0); //gorny

//koniec rysowania figury
glEnd();

//Z bufora na ekran
glFlush();
SwapBuffers(uchwytdc);
}
```

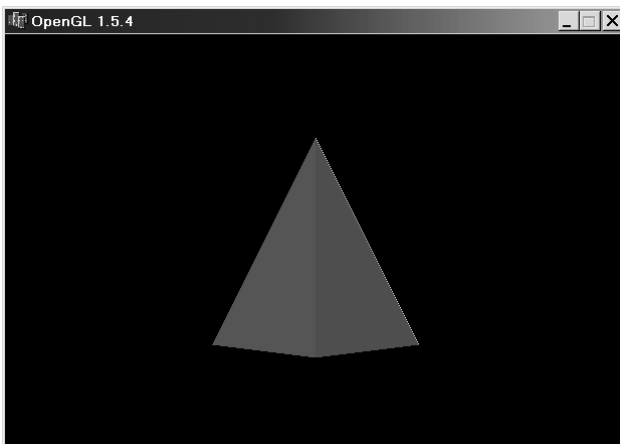
Zamiast rysować cztery trójkąty (12 wierzchołków do przekształcania przez macierze model-widok i rzutowania), można było posłużyć się wstęgami lub wachlarzami trójkątów (jako argumentów funkcji `glBegin` należy wówczas użyć zamiast `GL_TRIANGLES` odpowiednio `GL_TRIANGLE_STRIP` lub `GL_TRIANGLE_FAN`). Wówczas kolejne trójkąty wyznaczane są nie przez nową trójkę werteksów, a przez jeden dodatkowy werteks i jeden z boków poprzednio zdefiniowanego trójkąta. W ten sposób zmniejsza się ilość wierzchołków, co w przypadku dużych figur zbudowanych z wielu werteksów może znacząco przyspieszyć ich przekształcanie w potoku.

Natomiast aby zamiast „pełnego” ostrosłupa (rysunek 11.6) rysować jedynie jego szkielet, należy w `glBegin` użyć argumentu `GL_LINE_LOOP` (zob. rysunek 11.7).

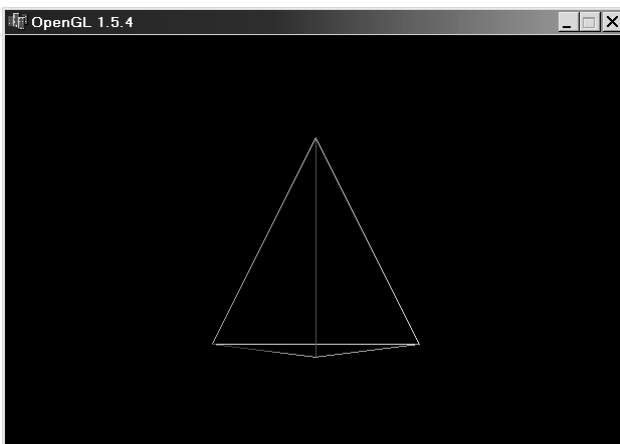
Kolejną ważną sprawą związaną z rysowaniem figur płaskich jest tzw. **nawinięcie**. Kolejność werteksów wyznacza bowiem przód i tył figury. Jeżeli staniemy „za” figurą (tj. patrzmy w kierunku jej przodu), to wierzchołki powinny być zdefiniowane zgodnie z kierunkiem ruchu wskazówek zegara. Tym samym jeżeli patrzmy na trójkąt narysowany na ekranie i jego wierzchołki nawinięte są w kierunku przeciwnym do kierunku ruchu wskazówek zegara, to trójkąt skierowany jest przodem do nas. Dlaczego jest to ważne? Ponieważ można uniknąć rysowania figur, które skierowane są np. tyłem do kamery. Bardzo ogranicza to wysiłek włożony przez kartę graficzną w przygotowanie obrazu. Ale czy sprawdzanie, czy figura ułożona jest przodem, czy tyłem do kamery, nie jest kosztowniejsze niż rysowanie obu jej stron? Owszem, ale wyobraźmy sobie zamkniętą figurę przestrzenną, np. nasz ostrosłup. Jeżeli jego ściany będą tak nawinięte, że wszystkie będą skierowane przodem na zewnątrz, to możemy mieć pewność, że rysowanie

Rysunek 11.6.

*Każdą figurę
przestrzenną można
zbudować z trójkątów*

Rysunek 11.7.

*Wszystkie możliwe
argumenty funkcji
glBegin znajdzie
Czytelnik
w dokumentacji
MSDN dołączonej
do C++Buildera*

„tyłów” nie będzie potrzebne. Są jednak od tej sytuacji wyjątki. Możemy na przykład dopuszczać sytuację, w której kamera wnika do wnętrza figury. Wówczas, jeżeli chcemy widzieć jej wnętrze, a nie ma po prostu zniknąć, musimy rysować figury z obu stron. Inna możliwość, i to jest właśnie nasz przypadek, jest taka, że zamierzamy uczynić jedną lub kilka ścian częściowo przezroczystych. A przez takie okno będzie można oczywiście również zajrzeć do wnętrza figury, a więc wówczas także konieczne jest rysowanie figur z obu stron.

Projekt 199. Wyodrębnienie metody rysującej figurę

Wygodnie jest umieścić zbiór poleceń rysujących figurę w osobnej metodzie lub funkcji. Umożliwi to wielokrotne użycie tych funkcji i w ten sposób łatwe powielanie figury (por. projekt 204.).

1. Definiujemy metodę `RysujOstroslop` i umieszczamy w niej polecenia od `glBegin` do `glEnd` z metody `RysujScene` (listing 11.12).

Listing 11.12. *Metoda definiująca wierzchołki ostrosłupa*

```

void __fastcall TForm1::RysujOstroslop(float x0,float y0,float z0)
{
    //Rysowanie trojkata
    glBegin(GL_TRIANGLES);
    //ustalenie trzech wierzchołkow trojkata (werteksov (x,y,z))
    //(0,0,z) jest mniej wiecej w srodku ekranu

    //tylna
    glColor3ub(255,255,0); //zolty
    glVertex3f(-x0, -y0, z0); //dolny lewy
    glVertex3f(x0, -y0, z0); //dolny prawy
    glVertex3f(0, y0, z0); //gorny

    //podstawa
    glColor3ub(0,255,0); //zielony
    glVertex3f(-x0, -y0, z0); //dolny lewy
    glVertex3f(x0, -y0, z0); //dolny prawy
    glVertex3f(0, -y0, 2*z0); //dolny przedni

    //lewa
    glColor3ub(255,0,0); //czerwony
    glVertex3f(-x0, -y0, z0); //dolny lewy
    glVertex3f(0, -y0, 2*z0); //dolny przedni
    glVertex3f(0, y0, z0); //gorny

    //prawa
    glColor3ub(0,0,255); //niebieski
    glVertex3f(x0, -y0, z0); //dolny prawy
    glVertex3f(0, -y0, 2*z0); //dolny przedni
    glVertex3f(0, y0, z0); //gorny

    //koniec rysowania figury
    glEnd();
}

```

2. Do definicji klasy dodajemy odpowiednią deklarację nowej metody.

3. Następnie modyfikujemy metodę `RysujScene`, zastępując w niej sekwencję poleceń od `glBegin` do `glEnd` przez wywołanie `RysujOstroslop` (listing 11.13).

Listing 11.13. *Taka zmiana zdecydowanie zwiększa czytelność metody renderującej*

```

void __fastcall TForm1::RysujScene()
{
    const float x0=1.0;
    const float y0=1.0;
    const float z0=1.0;

    //Przygotowanie bufora
    glClear(GL_COLOR_BUFFER_BIT | GL_DEPTH_BUFFER_BIT);
    glLoadIdentity(); //macierz model-widok = macierz jednostkowa
    glTranslatef(0.0, 0.0, -10.0); //odsuniecie calosci o 10

```



```
//rysowanie ostrosłupa
RysujOstroslup(x0,y0,z0);

//Z bufora na ekran
glFlush();
SwapBuffers(uchwytdc);
}
```

Projekt 200. Obroty obiektów na scenie. Ruch kamery i ruch aktorów

Czas zająć się przekształceniami macierzy model-widok. Tu pojawia się jednak zagadnienie kolejności przekształceń i poleceń rysujących nowe figury. Musimy wiedzieć jedną ważną rzecz: **to, co zostało narysowane, nie jest już przekształcane**. Zatem jeżeli chcemy obracać ostrosłupem, to funkcje `glRotate` muszą znaleźć się przed `RysujOstroslup`, bo inaczej obracane będą figury zdefiniowane potem, ale ostrosłup zostanie nieruchomy.

Ta zasada pozwala na uniezależnienie ruchu poszczególnych przedmiotów znajdujących się na scenie (aktorów), a także, a może przede wszystkim, na oddzielenie ruchu kamery od ruchu aktorów. Jak dobrze wiemy, nie ma zasadniczej różnicy między ruchem kamery, a ruchem sceny, szczególnie jeżeli na scenie nie ma niczego, co nasz umysł mógłby identyfikować jako nieruchome (np. jakiś rodzaj podłoża). Zresztą nawet wówczas stwierdzenie, który element się porusza, a który spoczywa, jest umowne⁹. Wyobraźmy sobie jednak metodę renderującą, w której wpiery rysowana jest płaszczyzna, następnie wykonywane jest przekształcenie translacji (przesunięcia) i wówczas rysowany jest ostrosłup. Wyglądałoby to tak, jakby ostrosłup przesuwał się po nieruchomej (tj. narysowanej przed przesunięciem) powierzchni — tak w naturalny sposób scenę tę interpretowałby nasz umysł. Jeżeli dodatkowe przekształcenie umieścimy przed narysowaniem owej powierzchni, to dotyczyć one będą zarówno niej, jak i poruszającego się po niej ostrosłupa. Wyglądać to będzie, jak ruch kamery, która filmuje ruch ostrosłupa po powierzchni.

Z tego wynika, że można umownie odróżnić ruch kamery od ruchu obiektów na scenie. Podział ten zależy od momentu, w którym rysowana jest część sceny, którą uznajemy za nieruchomą (owa powierzchnia). Wcześniejsze przekształcenia to ruch kamery, późniejsze — ruchy aktorów. Ogólny schemat metody renderującej powinien być zatem zgodny z przedstawionym w tabeli 11.2.

I tak dalej. Etapy 7. i 8. mogą się oczywiście powtarzać. Aktor nie tylko może nie być nieruchomy (tzn. może poruszać się po scenie), ale może również zmieniać kształt. Do tego względnego ruchu trójkątów, z których zbudowany jest aktor, stosuje się jednak ta sama zasada, co do ruchu aktorów po scenie.

⁹ Każdy chyba pamięta gag z filmu Monty Pythona, w którym to nie pociąg odjeżdżał, ale peron z osobą machającą białą chusteczką.

Tabela 11.2. Kolejność czynności wykonywanych w metodzie renderującej

Etap	Czynności
1. Inicjacja	Macierz model-widok ustalana na jednostkową
2. Przedmioty trwale związane z kamerą (np. broń bohatera widoczna w grach FPP/FPS)	Rysowanie figur
3. Ruch kamery	Przekształcenia macierzy model-widok
4. Rysowanie nieruchomej części sceny	Rysowanie figur
5. Ruch pierwszego aktora	Przekształcenia macierzy model-widok
6. Rysowanie pierwszego aktora	Rysowanie figur
7. Ruch drugiego aktora	Przekształcenia macierzy model-widok
8. Rysowanie drugiego aktora	Rysowanie figur

Aby móc obracać nasz ostrosłup za pomocą klawiszy sterowania kursorem, musimy wykonać następujące czynności:

1. Definiujemy dwa pola Theta i Phi typu Single, przechowujące kąty określające położenie ostrosłupa (listing 11.14).

Listing 11.14. Definiujemy dwa nowe pola

```
class TForm1 : public TForm
{
__published: // IDE-managed Components
    void __fastcall FormCreate(TObject *Sender);
    void __fastcall FormClose(TObject *Sender, TCloseAction &Action);
    void __fastcall FormPaint(TObject *Sender);
private: // User declarations
    HDC uchwytDC; //uchwyt do "display device context (DC)"
    HGLRC uchwytRC; //uchwyt do "OpenGL rendering context"
    bool GL_UstalFormatPikseli(HDC uchwytDC);
    void GL_UstawienieSceny();
    void __fastcall RysujScene();
    void __fastcall RysujOstroslup(float x0,float y0,float z0);
    float Phi, Theta;
public: // User declarations
    __fastcall TForm1(TComponent* Owner);
};
```

2. W konstruktorze formy inicjujemy nowe pola zerami (listing 11.15).

Listing 11.15. Inicjujemy oba kąty zerami

```
__fastcall TForm1::TForm1(TComponent* Owner)
: TForm(Owner)
{
    Phi=0; Theta=0;
}
```

3. Do metody renderującej dodajemy polecenia obracające macierz model-widok o kąty zapamiętane w polach Phi i Theta (listing 11.16). Pierwsze wyznacza kąt obrotu wokół osi OY, a drugie — wokół osi OX¹⁰.

Listing 11.16. *W każdej renderowanej scenie położenie figury wyznaczone jest przez pola Phi i Theta*

```
void __fastcall TForm1::RysujScene()
{
    const float x0=1.0;
    const float y0=1.0;
    const float z0=1.0;

    //Przygotowanie bufora
    glClearColor(GL_COLOR_BUFFER_BIT | GL_DEPTH_BUFFER_BIT);
    glLoadIdentity(); //macierz model-widok = macierz jednostkowa
    glTranslatef(0.0, 0.0, -10.0); //odsuniecie calosci o 10

    //obroty
    glRotatef(Phi, 0.0, 1.0, 0.0); //wokół OY
    glRotatef(Theta, 1.0, 0.0, 0.0); //wokół OX

    //rysowanie ostrosłupa
    RysujOstroslup(x0,y0,z0);

    //Z bufora na ekran
    glFlush();
    SwapBuffers(uchwytyDC);
}
```

4. Zmieniamy własność KeyPreview formy na true.

5. Za pomocą inspektora tworzymy metodę związaną z OnKeyDown formy (listing 11.17). Będzie ona odgrywała rolę naszego pulpitu kontrolnego.

Listing 11.17. *„Strzałki” pozwalają na kontrolowanie wartości kątów, o jakie obracany jest ostrosłup*

```
void __fastcall TForm1::FormKeyDown(TObject *Sender, WORD &Key,
    TShiftState Shift)
{
    switch (Key)
    {
        case VK_ESCAPE: Close(); break;
        //obroty
        case VK_LEFT: Phi-=3; break;
        case VK_RIGHT: Phi+=3; break;
        case VK_UP : Theta-=3; break;
        case VK_DOWN: Theta+=3; break;
    }
}
```

¹⁰Kolejność obrotów ma znaczenie! Tak samo jak kolejność mnożenia przez macierze. Wystarczy wziąć do ręki niniejszą książkę i obrócić ją wzdłuż grzbietu, a potem wzdłuż innego wybranego boku. Następnie wróćmy do pozycji wyjściowej i wykonajmy oba obroty w zmienionej kolejności. W obu przypadkach uzyskamy inne ułożenie książki.

```

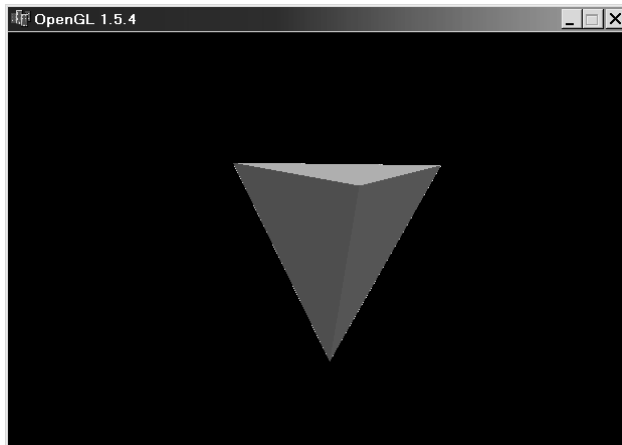
}
RysujScene():
}

```

Korzystając z „klawiszy strzałek”, możemy obracać nasz ostrosłup i obejrzeć go z dowolnej strony (rysunek 11.8).

Rysunek 11.8.

Teraz możemy przekonać się, że figura, którą zbudowaliśmy, jest rzeczywiście trójwymiarowa

Projekt 201. Przesunięcia obiektu

Analogicznie wygląda sprawa z przekształceniem translacji:

1. W klasie `TForm1` definiujemy jeszcze dwa pola prywatne typu `Single` o nazwach `PozycjaX`, `PozycjaY` i `PozycjaZ`. W konstruktorze ustalamy ich wartości na równe 0 (listing 11.18).

Listing 11.18. Również te pola inicjujemy zerami

```

__fastcall TForm1::TForm1(TComponent* Owner)
: TForm(Owner)
{
    Phi=0; Theta=0;
    PozycjaX=0; PozycjaY=0; PozycjaZ=0;
}

```

2. Do metody `FormPaint` dodajemy polecenie przesuwanie figurę o wektor `[PozycjaX, PozycjaY, PozycjaZ]` zgodnie ze wzorem na listingu 11.19:

Listing 11.19. Przesuwamy ostrosłup

```

void __fastcall TForm1::RysujScene()
{
    const float x0=1.0;
    const float y0=1.0;
    const float z0=1.0;
}

```

```

//Przygotowanie bufora
glClear(GL_COLOR_BUFFER_BIT | GL_DEPTH_BUFFER_BIT);
glLoadIdentity(); //macierz model-widok = macierz jednostkowa
glTranslatef(0.0, 0.0, -10.0); //odsuniecie calosci o 10

//obroty
glRotatef(Phi, 0.0, 1.0, 0.0); //wokol OY
glRotatef(Theta, 1.0, 0.0, 0.0); //wokol OX

//przesuniecie
glTranslatef(PozycjaX,PozycjaY,PozycjaZ);

//rysowanie ostroslupa
RysujOstroslup(x0,y0,z0);

//Z bufora na ekran
glFlush();
SwapBuffers(uchwytdc);
}

```

- 3. Rozbudowujemy metodę FormKeyDown, dodając do niej fragmenty wyróżnione na listingu 11.20. Dzięki temu będziemy mogli kontrolować przesunięcia ostrosłupa klawiszami sterowania kursorem przy jednoczesnym naciśnięciu klawisza *Shift* lub *Ctrl*.**

Listing 11.20. Zwiększamy ilość przycisków na pulpicie kontrolnym

```

void __fastcall TForm1::FormKeyDown(TObject *Sender, WORD &Key,
TShiftState Shift)
{
    if (Key==VK_ESCAPE) Close();

    //obroty
    if (Shift.Empty())
    {
        switch (Key)
        {
            case VK_LEFT:  Phi-=3; break;
            case VK_RIGHT: Phi+=3; break;
            case VK_UP :   Theta-=3; break;
            case VK_DOWN:  Theta+=3; break;
        }
    }

    //przesuniecie w pionie i poziomie
    if (Shift.Contains(ssCtrl))
    {
        switch (Key)
        {
            case VK_LEFT:  PozycjaX-=0.1; break;
            case VK_RIGHT: PozycjaX+=0.1; break;
            case VK_UP :   PozycjaY+=0.1; break;
            case VK_DOWN:  PozycjaY-=0.1; break;
        }
    }
}

```

```

//przesunięcia w poziomie i przod-tył
if (Shift.Contains(ssShift))
{
    switch (Key)
    {
        case VK_LEFT:  PozycjaX-=0.1; break;
        case VK_RIGHT: PozycjaX+=0.1; break;
        case VK_UP:    PozycjaZ-=0.1; break;
        case VK_DOWN:  PozycjaZ+=0.1; break;
    }
}

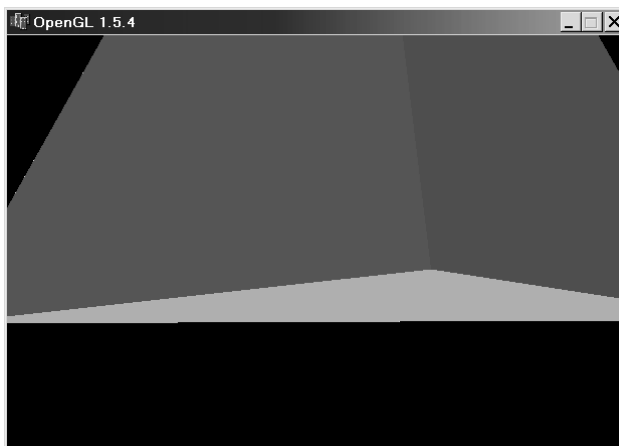
RysujScene();
}

```

Po wykonaniu powyższych czynności możemy za pomocą „klawiszy strzałek” oraz klawiszy *Shift* i *Ctrl* w pełni kontrolować pozycję ostrosłupa (rysunek 11.9). Dopóki na scenie jest tylko jeden obiekt, nie ma znaczenia, czy nazwiemy to ruchem kamery, czy aktora. Nasz wzrok i tak nie ma żadnego „nieruchomego” układu odniesienia. To tak, jakbyśmy krążyli wokół innej osoby w pustej przestrzeni kosmicznej. Pytanie o to, kto wiruje wokół kogo, nie ma wówczas żadnego sensu. Lub mniej abstrakcyjny przykład — dwa pociągi stojące na sąsiednich torach. Gdy jeden z nich rusza (i nie widzimy nieruchomego podłoża) nie możemy stwierdzić który z nich jedzie, a który stoi. Sytuacja zmienia się całkowicie, gdy na scenie umieścimy coś, co nasz umysł zidentyfikuje jako nieruchome podłoże. Jednak, jak już podkreślałem wcześniej, z punktu widzenia OpenGL przekształcenia w punkcie 3. przedstawionego wyżej schematu niczym nie różnią się od przekształceń z punktów 5. i 7.

Rysunek 11.9.

Teraz naszemu ostrosłupowi możemy przyrzeć się z bliska

Projekt 202. Prosta animacja

Animacja to po prostu przesunięcia i obroty wykonywane zgodnie z pewnym czasowym schematem. W C++Builderze ów schemat możemy najprościej wyznaczyć za pomocą komponentu *TTimer*. Wystarczy, że co określony czas będzie on uruchamiał metodę zdarzeniową, w której zmieniane będą pola przechowujące wartości kątów i pozycji

ostroslupa, po czym wywoływał metodę `RysujScene`. Identycznie jak przy naciskaniu klawiszy sterowania kursorem, z tym że teraz owe klawisze „naciska” sam komputer.

1. Umieszczamy na formie komponent `TTimer` z zakładki *System*.
2. Tworzymy metodę zdarzeniową do `OnTimer` (listing 11.21):

Listing 11.21. *Aby ruch był widoczny, konieczne jest oczywiście wywołanie metody `RysujScene`*

```
void __fastcall TForm1::Timer1Timer(TObject *Sender)
{
    Phi+=1;
    Theta+=0.1;
    RysujScene();
}
```

3. Zmieniamy własność `Interval` komponentu `Timer1` na 10.
4. Do metody `FormKeyDown` dodajemy możliwość włączenia i wyłączenia animacji za pomocą klawisza `Q` (listing 11.22):

Listing 11.22. *Nowy przycisk na panelu kontrolnym*

```
void __fastcall TForm1::FormKeyDown(TObject *Sender, WORD &Key,
    TShiftState Shift)
{
    if (Key==VK_ESCAPE) Close();

    //obroty
    if (Shift.Empty())
    {
        switch (Key)
        {
            case VK_LEFT:  Phi-=3; break;
            case VK_RIGHT: Phi+=3; break;
            case VK_UP:    Theta-=3; break;
            case VK_DOWN:  Theta+=3; break;

            case 'q':
            case 'Q': Timer1->Enabled=!Timer1->Enabled; break;
        }
    }

    //ciąg dalszy metody
```

Dzięki temu w trakcie animacji metoda `RysujScene` nie tylko jest wywoływana w reakcji na zdarzenie `OnPaint` formy, co zachodzi stosunkowo rzadko, ale przede wszystkim cyklicznie co 10 milisekund (sto razy na sekundę). To z pewnością wystarczająco często, bo płynna animacja wymaga około 50 klatek na sekundę (a w najgorszym wypadku przynajmniej 25). To może nawet zbyt wiele, bo monitory CRT (kineskopowe) rzadko pracują z częstością większą niż 80 Hz (80 „ekranów” na sekundę). Częstość odświeżania monitorów LCD, z natury wolniejszych, wynosi zazwyczaj 60 Hz.

Jeżeli nawet nieco przeholujemy z częstością renderowania sceny, to nie musimy się martwić o obciążenie głównego procesora komputera — rysowaniem grafiki OpenGL zajmuje się przecież procesor karty graficznej¹¹.

Projekt 203. Rysowanie osi układu współrzędnych

Narysujmy dwa układy współrzędnych: biały i zielony. W naszym przykładzie białe osie będą odgrywały rolę nieruchomej części sceny. Ustalamy, że wszystkie przekształcenia macierzy model-widok wyprzedzające narysowanie owych białych osi nazywać będziemy ruchem kamery. Wszystkie późniejsze — ruchem aktorów.

1. Definiujemy metodę `RysujOsie` rysującą osie układu współrzędnych OXYZ (listing 11.23):

Listing 11.23. *Jeżeli chcemy narysować dwa układy współrzędnych, wygodnie przygotować odpowiednią metodę, którą będziemy mogli wielokrotnie wykorzystywać*

```
procedure TForm1.RysujOsie(rozmiar :Single);
begin
  glBegin(GL_LINES);
  glVertex3f(0,0,0); glVertex3f(rozmiar,0,0); //OX, w prawo
  glVertex3f(0,0,0); glVertex3f(0,rozmiar,0); //OY, do gory
  glVertex3f(0,0,0); glVertex3f(0,0,rozmiar); //OZ, do kamery
  glEnd;
end;
```

2. Metodę `RysujOsie` wywołujemy po raz pierwszy przed poleceniami wykonującymi obroty i translacje ostrosłupa, a po raz drugi już po narysowaniu ostrosłupa (listing 11.24). Pierwsze wywołanie poprzedzamy zmianą koloru na biały, a drugie — na zielony.

Listing 11.24. *Rysowanie nieruchomego i ruchomego układu współrzędnych*

```
void __fastcall TForm1::RysujScene()
{
  const float x0=1.0;
  const float y0=1.0;
  const float z0=1.0;

  //Przygotowanie bufora
  glClearColor(GL_COLOR_BUFFER_BIT | GL_DEPTH_BUFFER_BIT);
  glLoadIdentity(); //macierz model-widok = macierz jednostkowa
  glTranslatef(0.0, 0.0, -10.0); //odsuniecie calosci o 10

  //nieruchome osie układu współrzędnych
  glColor3ub(255,255,255);
  RysujOsie(x0);
```

¹¹Oczywiście, jeżeli nie mamy jakiegś archaicznego karty graficznej nie obsługującej standardu OpenGL i korzystamy z programowej emulacji.


```

//obroty
glRotatef(Phi, 0.0, 1.0, 0.0); //wokół OY
glRotatef(Theta, 1.0, 0.0, 0.0); //wokół OX

//przesunięcia
glTranslatef(PozycjaX, PozycjaY, PozycjaZ);

//rysowanie ostrosłupa
RysujOstrosłup(x0, y0, z0);

//ruchome osie układu współrzędnych
glColor3ub(100, 255, 100);
RysujOsie(x0);

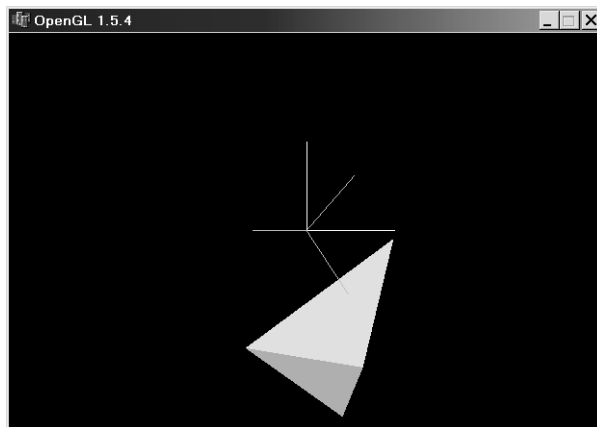
//Z bufora na ekran
glFlush();
SwapBuffers(uchwytyDC);
}

```

Metoda `RysujOsie` wywoływana jest dwukrotnie. Pierwsze wywołanie następuje tuż po ustaleniu pozycji kamery i poprzedza obroty i przesunięcia, które interpretujemy jako ruch aktorów. Dlatego ten rysowany na biało układ współrzędnych można traktować jak związany z nieruchomą sceną (por. rysunek 11.10). Drugi raz metoda `RysujOsie` wywoływana jest tuż przed wymianą buforów, dotyczą jej zatem wszystkie przekształcenia macierzy model-widok — innymi słowy, osie związane są z rysowanymi na scenie aktorami.

Rysunek 11.10.

Rysujemy dwie pary osi współrzędnych — pierwsza związana jest z nieruchomym układem odniesienia sceny, druga — z układem związanym z ostrosłupem

Projekt 204. Dodawanie kolejnych figur

Do pierwszego ostrosłupa dorysujemy kolejne, uzupełniając metodę `RysujScene` o pętlę wyróżnioną w listingu 11.25. Każdy z ostrosłupów obrócony jest o 90 stopni względem poprzedniego. Wszystkie będą względem siebie nieruchome, ale dodanie względnego ruchu między nimi byłoby jedynie kwestią uzmiennienia wielkości obrotu, jaki jest wykonywany przed kolejnym wywołaniem metody `RysujOstrosłup`. Uzyskany efekt widoczny jest na rysunku 11.11.

Listing 11.25. *Klonowanie ostrosłupów*

```

void __fastcall TForm1::RysujScene()
{
    const float x0=1.0;
    const float y0=1.0;
    const float z0=1.0;

    //Przygotowanie bufora
    glClear(GL_COLOR_BUFFER_BIT | GL_DEPTH_BUFFER_BIT);
    glLoadIdentity(); //macierz model-widok = macierz jednostkowa
    glTranslatef(0.0, 0.0, -10.0); //odsuniecie calosci o 10

    //nieruchome osie ukladu wspolrzednych
    glColor3ub(255,255,255);
    RysujOsie(x0);

    //obroty
    glRotatef(Phi, 0.0, 1.0, 0.0); //wokol OY
    glRotatef(Theta, 1.0, 0.0, 0.0); //wokol OX

    //przesunięcia
    glTranslatef(PozycjaX,PozycjaY,PozycjaZ);

    //rysowanie ostrosłupa
    RysujOstrosłup(x0,y0,z0);

    //kolejne ostrosłupy
    for (int i=0;i<3;i++)
    {
        glRotatef(90.0, 0.0, 1.0, 0.0);
        RysujOstrosłup(x0,y0,z0);
    }
    glRotatef(90.0, 0.0, 1.0, 0.0); //dopełnienie pełnego obrotu

    //ruchome osie ukladu wspolrzednych
    glColor3ub(100,255,100);
    RysujOsie(x0);

    //Z bufora na ekran
    glFlush();
    SwapBuffers(uchwytdc);
}

```

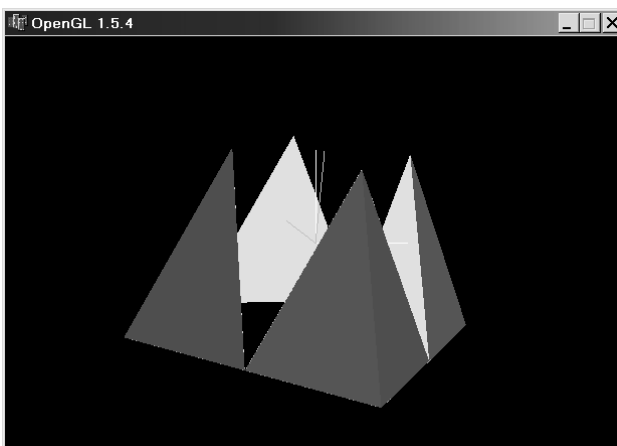

W kodzie umieszczonym na płycie rysowanie dodatkowych ostrosłupów można wyłączyć klawiszem *W*.

Projekt 205. Bardziej precyzyjne ustawianie kamery

Jak pamiętamy z komentarza do zadań 194. i 195., renderowanie rozpoczynamy od przesunięcia całej sceny o -10 w kierunku osi OZ, a więc o 10 w głąb frustum. Zgodnie ze schematem przedstawionym we wprowadzeniu do projektu 200. przekształcenie to znajduje

Rysunek 11.11.
Korona zbudowana z czterech ostrosłupów

się w punkcie 3., a więc powinniśmy mówić raczej o odsunięciu kamery od sceny. Realizację tego schematu w tej chwili w metodzie `RysujScene` przedstawia tabela 11.3.

Tabela 11.3. *Schemat etapów w metodzie `RysujScene`*

Etap	Czynności
1. Inicjacja	Macierz model-widok ustalana na jednostkową
2. Przedmioty trwale związane z kamerą	Brak
3. Ruch kamery	Odsunięcie kamery o 10 jednostek w kierunku osi OZ
4. Rysowanie nieruchomej części sceny	Rysowanie białych osi współrzędnych
5. Ruch pierwszego aktora	Obroty i przesunięcia kontrolowane z klawiatury
6. Rysowanie pierwszego aktora	Rysowanie ostrosłupa (oraz jego klonów)
7. Ruch drugiego aktora	Brak
8. Rysowanie drugiego aktora	Rysowanie zielonych osi współrzędnych

Czynność ustawienia kamery (można sobie wyobrazić, że etap 3. obejmuje znacznie więcej przekształceń niż tylko nasze przesunięcie) można znacznie uprościć, korzystając z funkcji `gluLookAt`. Jej argumentami są trzy trójki współrzędnych. Pierwsza ustala położenie kamery. W naszym przypadku będzie to punkt $(0, 0, 10)$. Argumenty od czwartego do szóstego wskazują punkt, na który kamera jest skierowana. My wybraliśmy środek układu współrzędnych, czyli miejsce, w którym znajduje się nasza figura (pamiętajmy, że kamera została odsunięta na pozycję $(0, 0, 10)$). Ostatnia trójka argumentów określa sposób, w jaki ustawiona jest kamera, wskazując jej kierunek „do góry”. My ustawiliśmy ją w kierunku osi OY, czyli tak, jak trzymalibyśmy prawdziwą kamerę, gdyby podłoże znajdowało się na płaszczyźnie OXZ (por. rysunek 11.2). Odpowiednie wywołanie funkcji `gluLookAt` pokazuje listing 11.26.

Funkcja `gluLookAt` jest zdefiniowana w bibliotece GLU (*OpenGL Utility Library*) — bibliotece zawierającej funkcje wyższego poziomu (krzywe, figury przestrzenne itp.). Więcej powiemy o niej w podrozdziale znajdującym się na końcu rozdziału. Do jej użycia potrzebny jest import nagłówka `glu.h`.

Listing 11.26. *W metodzie RysujScene zastąpiliśmy polecenie odsuwające scenę o -10 poleceniem precyzyjniej ustalającym położenie kamery*

```
void __fastcall TForm1::RysujScene()
{
    const float x0=1.0;
    const float y0=1.0;
    const float z0=1.0;

    //Przygotowanie bufora
    glClearColor(GL_COLOR_BUFFER_BIT | GL_DEPTH_BUFFER_BIT);
    glLoadIdentity(); //macierz model-widok = macierz jednostkowa
    glTranslatef(0.0, 0.0, -10.0); //odsuniecie calosci o 10
    gluLookAt(0.0,10, //położenie kamery
              0.0,0, //punkt, na który skierowana jest kamera
              0,1,0); //kierunek "do góry" kamery (polaryzacja)

    //nieruchome osie układu współrzędnych
    glColor3ub(255,255,255);
    RysujOsie(x0);

    //obroty
    glRotatef(Phi, 0.0, 1.0, 0.0); //wokół OY
    glRotatef(Theta, 1.0, 0.0, 0.0); //wokół OX

    //przesunięcia
    glTranslatef(PozycjaX,PozycjaY,PozycjaZ);

    //rysowanie ostrosłupa
    RysujOstroslup(x0,y0,z0);

    //kolejne ostrosłupy
    if (DodatkoweOstroslupy)
    {
        for (int i=0;i<3;i++)
        {
            glRotatef(90.0, 0.0, 1.0, 0.0);
            RysujOstroslup(x0,y0,z0);
        }
        glRotatef(90.0, 0.0, 1.0, 0.0); //dopełnienie pełnego obrotu
    }

    //ruchome osie układu współrzędnych
    glColor3ub(100,255,100);
    RysujOsie(x0);

    //Z bufora na ekran
    glFlush();
    SwapBuffers(uchwytyDC);
}
```

Projekt 206. Ruch kamery kontrolowany położeniem kursora myszy

Kontrola pozycji kamery za pomocą myszki to standardowy element aplikacji korzystających z grafiki 3D. Możliwe jest kilka podejść do tego zagadnienia — ja wybiorę może nie do końca satysfakcjonujące, ale zdecydowanie najprostsze. Co więcej, będę niekonsekwentny. W poprzednim paragrafie przedstawiłem bowiem funkcję `gluLookAt`, która służy do łatwego ustawiania kamery. Natomiast do jej obracania zastosuję poznane wcześniej funkcje `glRotate`. Tak jest po prostu wygodniej¹².

Ruch kamery technicznie realizowany jest analogicznie do przenoszenia formy za dowolny punkt (projekt 14.). Wykorzystamy do tego celu zdarzenia `OnMouseDown`, `OnMouseMove`, `OnMouseUp`.

1. Wyłączamy animację, zmieniając własność `Timer1->Enabled` na `false`.
2. Do klasy `TForm1` dodajemy trzy pola prywatne określające położenie kamery we współrzędnych sferycznych `KameraPhi`, `KameraTheta`, `KameraR`, dwa dodatkowe `tmpKameraPhi`, `tmpKameraTheta`, których zastosowanie zaraz się wyjaśni, oraz dwa pola `X0` i `Y0`, które umożliwiają mierzenie przesunięcia myszki z przyciśniętym przyciskiem (listing 11.27).

Listing 11.27. Definiujemy potrzebne pola

```
private: // User declarations
    HDC uchwytDC; //uchwyt do "display device context (DC)"
    HGLRC uchwytRC; //uchwyt do "OpenGL rendering context"
    bool GL_UstalFormatPikseli(HDC uchwytDC);
    void GL_UstawienieSceny();
    void __fastcall RysujScene();
    void __fastcall RysujOstroslup(float x0,float y0,float z0);
    float Phi, Theta;
    float PozycjaX, PozycjaY, PozycjaZ;
    bool DodatkoweOstroslupy;
    void __fastcall RysujOsie(float rozmiar);
    //kamera
    int X0,Y0;
    float KameraPhi, KameraTheta, KameraR;
    float tmpKameraPhi, tmpKameraTheta;
```

3. Inicjujemy je, dodając do konstruktora instrukcje wyróżnione w listingu 11.28.

Listing 11.28. Wartość pola `KameraR` (odległość kamery) kontrolować będziemy rolką myszki

```
__fastcall TForm1::TForm1(TComponent* Owner)
    : TForm(Owner)
{
```

¹²Nie tylko wygodniej, ale również bezpieczniej. Korzystanie z `gluLookAt` wymagałoby obliczania transformacji współrzędnych punktu, w którym znajduje się kamera (właśnie to robią funkcje `glRotate`). Naprawdę łatwo wówczas o błąd. A jedenaste przykazanie programisty mówi: nie pisz kodu, który ktoś napisał (i sprawdź!) za ciebie. To nie tylko wygoda, ale i unikanie błędów.

```

Phi=0; Theta=0;
PozycjaX=0; PozycjaY=0; PozycjaZ=0;
DodatkoweOstroslupy=false;
KameraR=10; KameraPhi=0; KameraTheta=0;
X0=0; Y0=0;
}

```

4. W metodzie `RysujScene` modyfikujemy argument funkcji `gluLookAt` odpowiadający za odległość kamery od środka układu współrzędnych oraz dodajemy polecenia obrotu (listing 11.29).

Listing 11.29. *Dodane czynności należą oczywiście do etapu 3., przedstawionego w tabeli 11.3 schematu*

```

void __fastcall TForm1::RysujScene()
{
    const float x0=1.0;
    const float y0=1.0;
    const float z0=1.0;

    //Przygotowanie bufora
    glClearColor(GL_COLOR_BUFFER_BIT | GL_DEPTH_BUFFER_BIT);
    glLoadIdentity(); //macierz model-widok = macierz jednostkowa
    //glTranslatef(0.0, 0.0, -10.0); //odsuniecie calosci o 10

    //kamera
    gluLookAt(0.0, KameraR, //poziomosc kamery
              0.0, 0.0, //punkt, na ktory skierowana jest kamera
              0.1, 0.1); //kierunek "do gory" kamery (polaryzacja)
    glRotatef(KameraPhi+tmpKameraPhi, 0.0, 1.0, 0.0); //wokolo OY
    glRotatef(KameraTheta+tmpKameraTheta, 1.0, 0.0, 0.0); //wokolo OX

    //nieruchome osie ukladu wspolrzednych
    glColor3ub(255,255,255);
    RysujOsie(x0);

    //dalsza czesc metody
}

```

5. Następnie tworzymy metody zdarzeniowe związane ze zdarzeniami `OnMouseDown`, `OnMouseMove`, `OnMouseUp` i umieszczamy w nich polecenia widoczne na listingu 11.30.

Listing 11.30. *Sposób kontrolowania kamery przez myszkę jest podobny do wykorzystanego w projekcie 14. do poruszania formą za dowolny punkt*

```

void __fastcall TForm1::FormMouseDown(TObject *Sender, TMouseButton Button,
TShiftState Shift, int X, int Y)
{
    X0=X;
    Y0=Y;
}
//-----

void __fastcall TForm1::FormMouseMove(TObject *Sender, TShiftState Shift, int X,
int Y)

```

```

{
    //Caption="KameraPhi="+FloatToStr(KameraPhi)+" ,
    KameraTheta="+FloatToStr(KameraTheta);
    float czuloscMyszy=5;
    if (Shift.Contains(ssLeft))
    {
        int dx=X-X0;
        int dY=Y-Y0;
        tmpKameraPhi=dX/czuloscMyszy;
        tmpKameraTheta=dY/czuloscMyszy;
        RysujScene();
    }
}
//-----

void __fastcall TForm1::FormMouseUp(TObject *Sender, TMouseButton Button,
    TShiftState Shift, int X, int Y)
{
    KameraPhi+=tmpKameraPhi;
    KameraTheta+=tmpKameraTheta;
    tmpKameraPhi=0;
    tmpKameraTheta=0;
    //kosmetyka
    if (KameraPhi>=360) KameraPhi-=360;
    if (KameraPhi<0) KameraPhi+=360;
    if (KameraTheta>=360) KameraTheta-=360;
    if (KameraTheta<0) KameraTheta+=360;
}

```

6. Ruch myszki steruje ruchem kamery na sferze wokół środka układu współrzędnych. Natomiast rolką myszki ustalać będziemy promień tej sfery, a więc odległość kamery od naszego ostrosłupa. Wykorzystamy w tym celu zdarzenie `OnMouseWheel`, do którego należy utworzyć metodę zdarzeniową z poleceniami widocznymi na listingu 11.31.

Listing 11.31. *Dodatkowo definiujemy funkcję pomocniczą `sign`, która ustala znak (-1, 0 lub 1) podanej liczby*

```

int sign(int argument)
{
    if (argument<0) return -1;
    if (argument>0) return 1;
    return 0;
}

void __fastcall TForm1::FormMouseWheel(TObject *Sender, TShiftState Shift,
    int WheelDelta, TPoint &MousePos, bool &Handled)
{
    const float wsp=0.1;
    //proporcjonalna zmiana pozycji wszystkich wsp. kamery
    KameraR=KameraR*(1+sign(WheelDelta)*wsp);
    RysujScene();
}

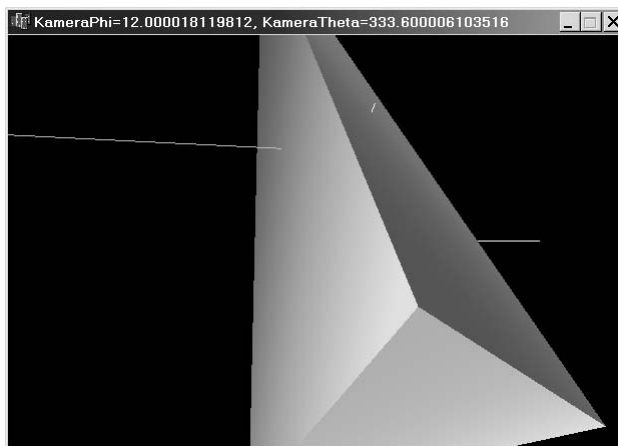
```

W momencie naciśnięcia przycisku myszy zapamiętywane jest położenie myszki (do tego wykorzystujemy pola $X0$ i $Y0$). W metodzie związanej ze zdarzeniem `OnMouseMove`, jeżeli przyciśnięty jest lewy klawisz myszy, obliczana jest wielkość przesunięcia myszy od momentu naciśnięcia przycisku myszy i na tej podstawie obliczane są kąty obrotu zapisywane w polach `tmpKameraPhi` i `tmpKameraTheta`. W metodzie `RysujScene` wartości te wykorzystywane są jako argumenty funkcji `glRotate`. W momencie zwolnienia przycisku myszy wartości pól `tmpKameraPhi` i `tmpKameraTheta` przepisywane są do pól `KameraPhi` i `KameraTheta`, co oznacza, że obrót jest zapamiętywany.

Projekt 207. Cieniowanie kolorów na powierzchniach

Z trójkątem nie musi być związany tylko jeden kolor. Osobny kolor można związać z każdym jego wierzchołkiem. Wówczas zastosowana zostanie płynna zmiana koloru pomiędzy wierzchołkami (cieniowanie). W niektórych przypadkach możemy cieniowania użyć do imitowania oświetlenia (por. rysunek 11.12).

Rysunek 11.12.
Cieniowanie kolorów może imitować oświetlenie

1. Modyfikujemy metodę `RysujOstroslup` zgodnie z wyróżnieniami na listingu 11.32.

Listing 11.32. Z każdym wierzchołkiem wiążemy inny kolor

```
void __fastcall TForm1::RysujOstroslup(float x0,float y0,float z0)
{
    //Rysowanie trojkata
    glBegin(GL_TRIANGLES);

    //ustalanie trzech wierzchołkow trojkata (werteksw (x,y,z))
    //(0,0,z) jest mniej więcej w srodku ekranu

    //tylna
    glColor3ub(255,255,0); //zolty
    glVertex3f(-x0, -y0, z0); //dolny lewy
    glColor3ub(255,128,0);
```



```

glVertex3f(x0, -y0, z0); //dolny prawy
glColor3ub(255,0,0);
glVertex3f(0, y0, z0); //gorny

//podstawa
glColor3ub(0,255,0); //zielony
glVertex3f(-x0, -y0, z0); //dolny lewy
glColor3ub(128,255,0);
glVertex3f(x0, -y0, z0); //dolny prawy
glColor3ub(255,255,0);
glVertex3f(0, -y0, 2*z0); //dolny przedni

//lewa
glColor3ub(255,0,0); //czerwony
glVertex3f(-x0, -y0, z0); //dolny lewy
glColor3ub(255,0,128);
glVertex3f(0, -y0, 2*z0); //dolny przedni
glColor3ub(255,0,255);
glVertex3f(0, y0, z0); //gorny

//prawa
glColor3ub(0,0,255); //niebieski
glVertex3f(x0, -y0, z0); //dolny prawy
glColor3ub(0,128,255);
glVertex3f(0, -y0, 2*z0); //dolny przedni
glColor3ub(0,255,255);
glVertex3f(0, y0, z0); //gorny

//koniec rysowania figury
glEnd();
}

```

2. Kompilujemy aplikację i uruchamiamy ją, a następnie podziwiamy uzyskany efekt (zob. rysunek 11.12).
3. Po tym usuwamy lub komentujemy dodatkowe linie, żeby cieniowanie nie interferowało z oświetleniem figury, które dodamy za chwilę.

Cieniowanie można też wyłączyć poleceniem `glShadeModel(GL_FLAT)`; . Wówczas do kolorowania trójkąta używany jest kolor ostatniego wierzchołka. Domyślna wartość włączająca cieniowanie to `GL_SMOOTH`.

Kolor i światło

Co to jest kolor? I jaki jest jego związek ze światłem? Z fizycznego punktu widzenia kolor można identyfikować z długością fali światła docierającego do oka. Podobnie jak w przypadku dźwięku, nasze zmysły dość dobrze radzą sobie z jednoczesną detekcją fal o różnych długościach. Niestety, tak jak w znanym dowcipie o matematyku w balonie, odpowiedź ta jest prawdziwa, dla niektórych fascynująca, ale w przypadku definiowania oświetlenia w programowaniu grafiki trójwymiarowej mało przydatna. Ważniejsza od fizyki okazuje się tu biologia. Mówi ona, że oko rejestruje światło za pomocą trzech

typów czopków reagujących na fale o różnych długościach oraz pręcików, które są czułe jedynie na natężenie światła. Skupmy się na czopkach. Wytworzone przez każdy z typów czopków impulsy nerwowe interpretowane są przez mózg jako kolory czerwony, zielony i niebieski. Pobudzenie wszystkich jednocześnie w równym stopniu, co odpowiada światłu, które jest „mieszaniną” fal o różnych długościach, daje kolor biały (względnie szary, jeżeli pobudzenie jest mniej intensywne). Różne kombinacje pobudzeń czopków prowadzą do całej palety kolorów, jakie szczęśliwie możemy oglądać. Wynika z tego, że kolory czerwony (R), zielony (G) i niebieski (B) tworzą układ współrzędnych (oznaczany symbolem RGB), w którym można zapisać dowolny widziany przez człowieka kolor. Ten fakt został wykorzystany w telewizorze, który generuje obraz zbudowany z czerwonych, zielonych i niebieskich pikseli. W ten sam sposób będziemy również określać kolor źródeł światła.

To jednak nie wyczerpuje tematu barwy i oświetlenia. Do oświetlania używamy zwykle światła o białej barwie. Rzeczy, które oświetlamy, są jednak różnobarwne. Z tego wynika, że czymś innym jest **kolor źródła światła** i **kolor oświetlanych przedmiotów**. To rozróżnienie odzwierciedlone jest również w OpenGL. Kolor oświetlanego przedmiotu, jaki widzimy, zależy wyłącznie od światła, jakie biegnie od tego przedmiotu w kierunku naszego oka. Założmy, że przedmiot ten nie emituje światła, a jedynie je odbija. Jeżeli przedmiot ten nie odbija wszystkich długości fali, to część padającego na ten przedmiot światła jest pochłaniana. W efekcie przedmioty oświetlane modyfikują światło, które na nie pada. I to nie znaczy tylko, że je osłabia, ale również zmienia jego kolor. Przedmiot może bowiem pochłaniać różne długości fali w różnym stopniu (innymi słowy niejednakowo odbijać składowe RGB). Zatem jeżeli źródło światła jest białe, a przedmiot pochłania składową niebieską, a dobrze odbija składowe czerwoną i zieloną, to przedmiot ten widzimy jako żółty¹³. I tak właśnie ustala się kolor przedmiotów na scenie w OpenGL — ustalając współczynniki odbicia poszczególnych składowych RGB światła na powierzchni przedmiotu.

Żeby bardziej sprawę skomplikować, powiem jeszcze tylko, że funkcja `glColor`, której użyliśmy w projektach 197. i 207., z całą tą teorią nie ma nic wspólnego. Nie zależy bowiem w żaden sposób od oświetlenia sceny — jest zwyczajnym oszustwem, które wprowadzone zostało do OpenGL, aby możliwe było rysowanie bez definiowania źródeł światła. To oszustwo możemy jednak zmniejszyć, jeżeli zażyczymy sobie, aby współczynniki odbicia ustalone zwykle funkcją `glMaterial` były uzgadniane z kolorem ustalonym za pomocą funkcji `glColor` (jednym słowem, aby użycie tych dwóch funkcji było równoważne). Służy do tego funkcja `glColorMaterial`, której użyjemy w kolejnych projektach.

Zacznijmy jednak od możliwości wyłączenia kolorowania ścian. Ułatwi to nam eksperymenty z oświetleniem sceny.

¹³ Czasem zamiast mówić, że przedmiot dobrze odbija składowe R i G, wygodniej jest powiedzieć, że odbija składową Y (żółć). Zamiast R i B można podstawić M (magenta), a zamiast G i B — C (cyjan). W ten sposób powstaje nowy układ współrzędnych, oznaczany jako CMY. O ile RGB wygodne jest w urządzeniach opartych na emisji światła (monitory), to CMY bardziej pasuje do określania kolorów na przedmiotach oświetlanych, tj. absorbujących światło (np. wydruk na papierze lub obraz na płótnie). To właśnie kolory z układu współrzędnych CMY uznawane są przez malarzy za kolory podstawowe. Takimi kolorami „plują” także drukarki atramentowe.